

Ders 9

Uluslararası Göç Akışları: Göçmenler ve Ulusötesi Göçmenler *International Migration Flows: Immigrants and Transnational Migrants*

Ertuğrul Murat ÖZGÜR
Ankara Üniversitesi
Coğrafya Bölümü
ozgur@ankara.edu.tr

1. Uluslararası Göç Görünümleri
2. Küresel Göç Eğilimleri
3. Küresel Göç Sistemleri
4. Uluslararası Göç Teorileri
5. Küreselleşme ve Uluslararası Göç
6. Uluslararası Göçün Kadınsılaşması
7. Yüksek Vasıflıların Göçü
8. Uluslararası Öğrenci Hareketliliği
9. Düzensiz Göç
10. Yaşam Tarzı Göçü / Emekli Göçü

- **Dünya çapındaki uluslararası göçmen sayısı artıyor.**
- Uluslararası göçmenlerin toplam sayısı yaklaşık 20 yılda 174 milyondan (2000 yılı) 272 milyona çıktı. 2019'da uluslararası göçmenler dünya nüfusunun % 3,5'ini oluşturuyor.
- Göçmen nüfusu geçmiş 20 yılda olduğu gibi aynı hızda artmaya devam ederse; 2050 yılında dünya çapında uluslar arası göçmen stoku 405 milyon kişiye kadar yükselebilir.

International migrants, 1970–2019

Year	Number of migrants	Migrants as a % of the world's population
1970	84,460,125	2.3%
1975	90,368,010	2.2%
1980	101,983,149	2.3%
1985	113,206,691	2.3%
1990	153,011,473	2.9%
1995	161,316,895	2.8%
2000	173,588,441	2.8%
2005	191,615,574	2.9%
2010	220,781,909	3.2%
2015	248,861,296	3.4%
2019	271,642,105	3.5%

- Bu artışın büyüklüğü son yıllarda yayılan ekonomik küreselleşme sürecinin hem bir sonucu hem de bir etmeni olarak kabul ediliyor (Zetter, 2014).
- Uluslararası göçmenlerin oranı artıyor olsa da insanların büyük çoğunluğu doğdukları ülkelerde yaşamaya devam ediyor.

- Uluslararası göçmenlerin %52'sini erkekler, %48'ini kadınlar oluşturuyor.

Key facts and figures from the World Migration Reports, 2000 and 2020

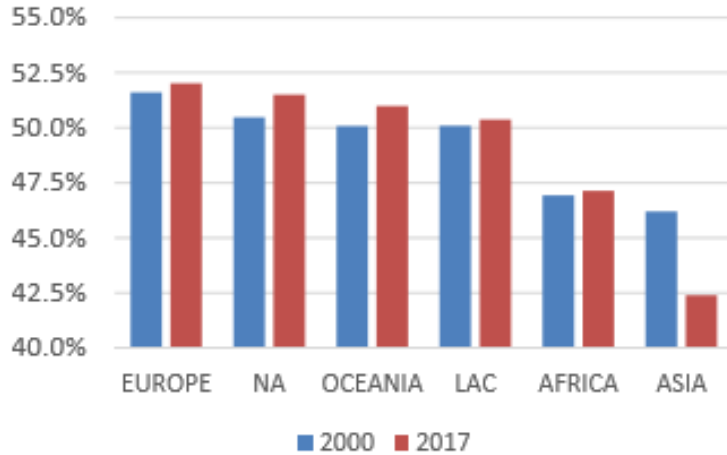
	2000 report	2020 report
Estimated number of international migrants	150 million	272 million
Estimated proportion of world population who are migrants	2.8%	3.5%
Estimated proportion of female international migrants	47.5%	47.9%
Estimated proportion of international migrants who are children	16.0%	13.9%
Region with the highest proportion of international migrants	Oceania	Oceania
Country with the highest proportion of international migrants	United Arab Emirates	United Arab Emirates
Number of migrant workers	-	164 million
Global international remittances (USD)	126 billion	689 billion
Number of refugees	14 million	25.9 million
Number of internally displaced persons	21 million	41.3 million
Number of stateless persons	-	3.9 million
Number of IOM Member States*	76	173
Number of IOM field offices*	120	436*

Kaynak: International Organization for Migration-IOM (2019). World Migration Report 2020. IOM: Geneva

Uluslararası Göç Görünümleri

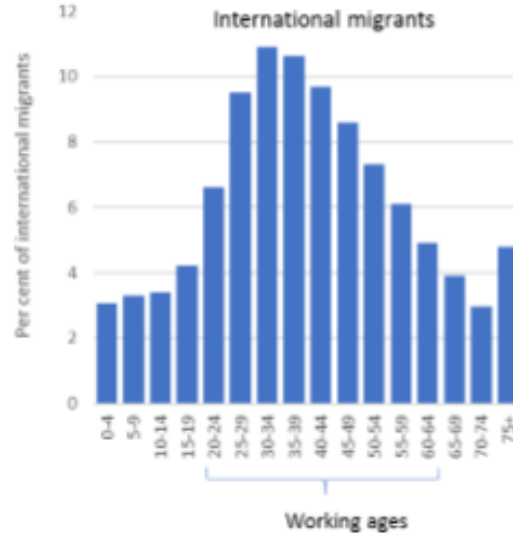
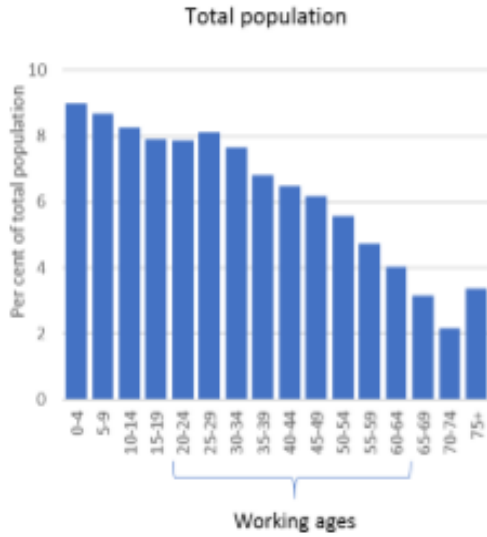
- Uluslararası göçmenlerin neredeyse yarısı kadındır, ancak, göçmenlerin cinsiyeti açısından bölgesel olarak önemli farklılıklar vardır.
- Kuzeyde kadın göçmenlerin sayısı erkeklerden daha fazla iken, Güney'de tersi bir durum söz konusudur.
- 2000 ile 2017 arasında, Asya dışındaki tüm bölgelerde kadın göçmenlerin oranı artmıştır (United Nations, 2017b).

Female migrants as a percentage of all international migrants,
2000 and 2017

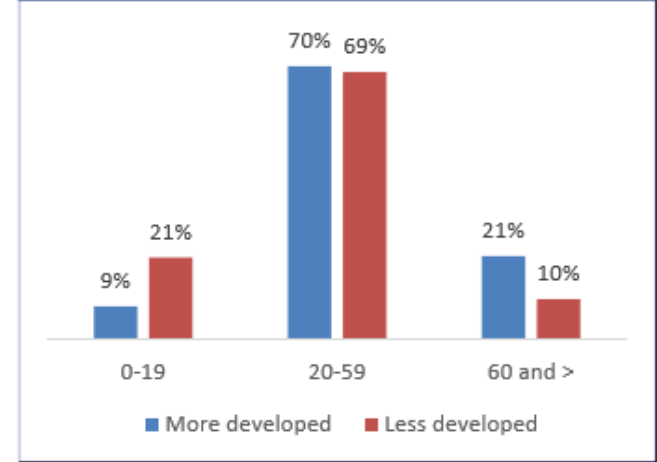

Note: NA = Northern America; LAC = Latin America and the Caribbean

Age distribution of the total population and of international migrants worldwide, 2017

Distribution of international migrants by broad age group for more and less developed regions, 2017

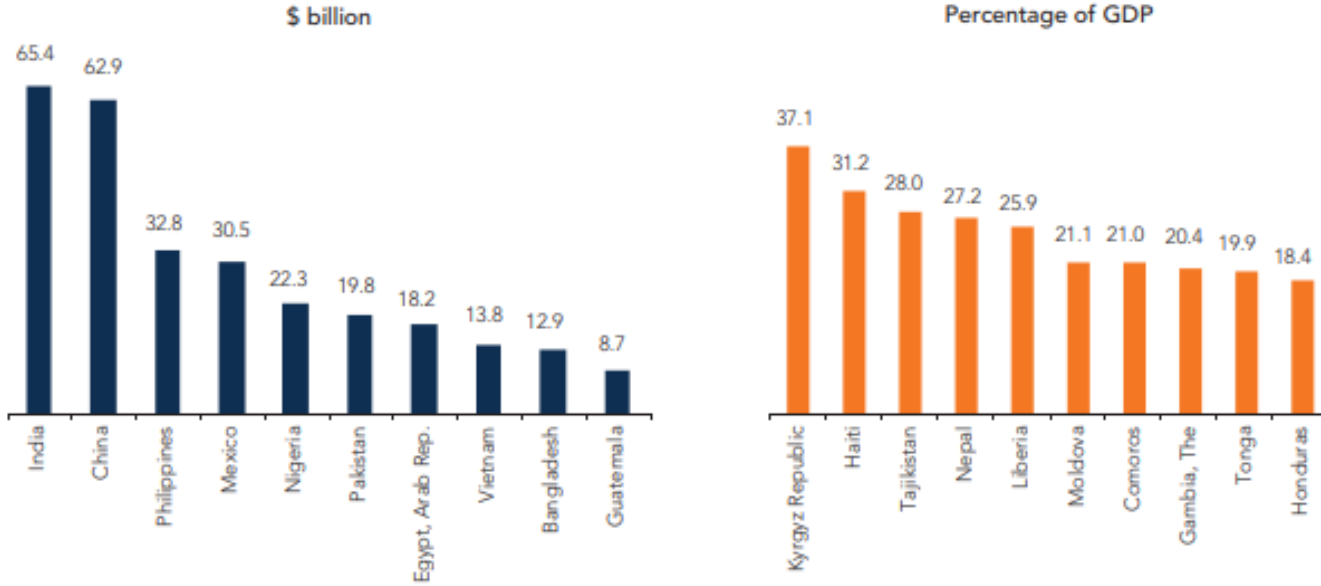

- Göçmenlerin büyük çoğunluğu çalışma çağındaki yetişkinlerdir. Hem gelişmiş hem de gelişmekte olan bölgelerde, tüm uluslararası göçmenlerin yaklaşık yüzde 70'i, 20-59 yaşlar arasındadır.
- Yaşlı göçmenler, Kuzey'de genç göçmenlerin sayısından daha fazla iken, Güney'de genç göçmenler yaşlı göçmenlerden fazladır (United Nations, 2017b).

- **Uluslararası göç, gelişmekte olan ülkeler açısından kalkınma için önemli bir kaynak olarak görülüyor.**
- İşçi dövizleri havaleleri katlanarak artıyor.
- Köken ülkeye gönderilen para havalesi, 1970 yılında yaklaşık 2 milyar \$ olduğu halde, 2000 yılında 126 milyar \$'a, 2020 yılında 689 milyar \$'a ulaşmıştır.
- Formal ve enformal kanallar aracılığıyla kayıt altına alınmamış akışlar da katıldığında bu rakamın daha da büyük olduğu düşünülüyor.
- Gelişmekte olan ülkelere gönderilen kayıtlı dövizlerin miktarı, doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının yaklaşık 2/3'ü resmi yardımların iki katından daha fazladır.
- **Düşük ve Orta Gelirli ülke göçmenlerinin ülkelerine gönderdikleri para havaleleri, bazı ülkeler için daha da önemlidir.**
- **Bu ülkelere göçmenlerin 2017 yılında 450 milyar dolar para havalesi gönderdikleri tahmin ediliyor.** Bu rakam, gönderilen toplam para havalelerinin %75'ine karşılık geliyor.

Küresel Göç Eğilimleri

Top Remittance Receivers in 2017

Sources: International Monetary Fund; World Bank's World Development Indicators; staff estimates.
Note: GDP = gross domestic product.

- Gayri safi yurtiçi hasıla içinde göçmen para havalelerinin yüzdesi, %20'nin üzerine çıkan ülkeler vardır. Bu açıdan bakıldığında; 2018 yılında en fazla havale alan beş ülke, Tonga (% 35.2 ile), ardından Kırgızistan (% 33.6), Tacikistan (% 31), Haiti (% 30.7) ve Nepal'dir (% 28).

- 2018’de, kayıtlara geçmiş en fazla işçi dövizini alan ülkelerin başında Hindistan, Çin, Meksika, Filipinler ve Mısır geliyor (IOM, 2019).

. Top countries receiving/sending remittances (2005–2018) (current USD billions)

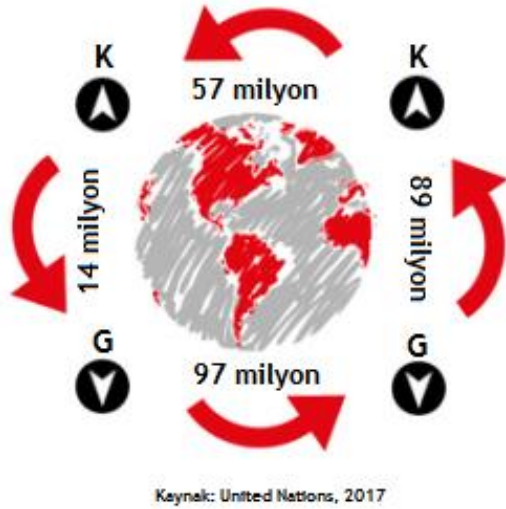
Top countries receiving remittances							
2005		2010		2015		2018	
China	23.63	India	53.48	India	68.91	India	78.61
Mexico	22.74	China	52.46	China	63.94	China	67.41
India	22.13	Mexico	22.08	Philippines	29.80	Mexico	35.66
Nigeria	14.64	Philippines	21.56	Mexico	26.23	Philippines	33.83
France	14.21	France	19.90	France	24.06	Egypt	28.92
Philippines	13.73	Nigeria	19.75	Nigeria	21.16	France	26.43
Belgium	6.89	Germany	12.79	Pakistan	19.31	Nigeria	24.31
Germany	6.87	Egypt	12.45	Egypt	18.33	Pakistan	21.01
Spain	6.66	Bangladesh	10.85	Germany	15.81	Germany	17.36
Poland	6.47	Belgium	10.35	Bangladesh	15.30	Viet Nam	15.93

Kaynak: International Organization for Migration _IOM (2019). World Migration Report 2020. IOM: Geneva

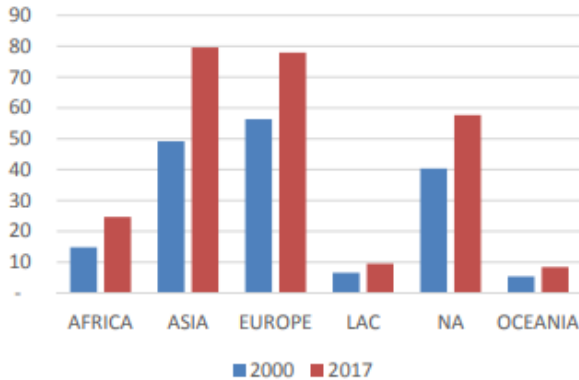
- **Zengin ülkeler, işçi dövizlerinin asıl kaynağı durumundadır.**
- ABD dışarıya en çok havalenin gönderildiği ülke durumundadır (68 milyar ABD doları) ve onu Birleşik Arap Emirlikleri (44.4 milyar ABD doları) ve Suudi Arabistan (36.1 milyar ABD doları) izliyor.

Top countries sending remittances							
2005		2010		2015		2017 ^a	
United States	47.25	United States	50.78	United States	61.86	United States	67.96
Saudi Arabia	14.30	Saudi Arabia	27.07	United Arab Emirates	40.33	United Arab Emirates	44.37
Germany	12.71	Russian Federation	21.45	Saudi Arabia	38.79	Saudi Arabia	36.12
Switzerland	10.52	Switzerland	17.76	Switzerland	25.40	Switzerland	26.60
United Kingdom	9.64	Germany	14.68	China	20.42	Germany	22.09
France	9.48	Italy	12.89	Russian Federation	19.69	Russian Federation	20.61
Republic of Korea	6.9	France	12.03	Germany	18.03	China	16.18
Russian Federation	6.83	Kuwait	11.86	Kuwait	15.20	Kuwait	13.76
Luxembourg	6.70	Luxembourg	10.65	France	12.79	France	13.50
Malaysia	5.68	United Arab Emirates	10.57	Qatar	12.19	Republic of Korea	12.89

Kaynak: International Organization for Migration _IOM (2019). World Migration Report 2020. IOM: Geneva

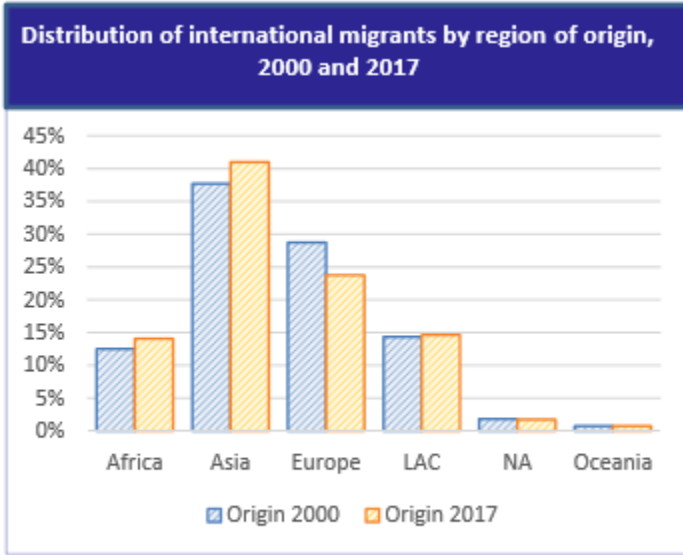

Number of international migrants by region of destination
2000 and 2017 (millions)

Note: NA = Northern America; LAC = Latin America and the Caribbean

- **Küresel göçte, gelişmekte olan ülkelerin rolü artıyor.** Uluslararası göçmen artışının yarısı gelişmiş ülkelerde (Kuzey) gerçekleşirken, diğer yarısı gelişmekte olan ülkelerde (Güney) gerçekleşti.
- Afrika, uluslararası göçmen sayısında en hızlı artışı yaşayan bölge durumundadır. 2000 yılından beri, Afrika'daki uluslararası göçmenlerin sayısı %67 arttı. Asya, göçmen nüfusun ikinci en büyük nispi artış kaydettiği bölge oldu (%62).
- **Uluslararası göçmenler daha çok Güney'den Güney'e göç ediyor.** 2000-2017 arasında uluslararası göçmenlerin %38'i **Güney'den Güney'e**, %35'i ise Güney'den Kuzey'e hareket etmiştir.
- **En fazla uluslararası göçmene Asya ve Avrupa ev sahipliği yapıyor.** Her 10 uluslararası göçmenin 6'sı Asya veya Avrupa'da oturuyor.

Note: NA = Northern America; LAC = Latin America and the Caribbean

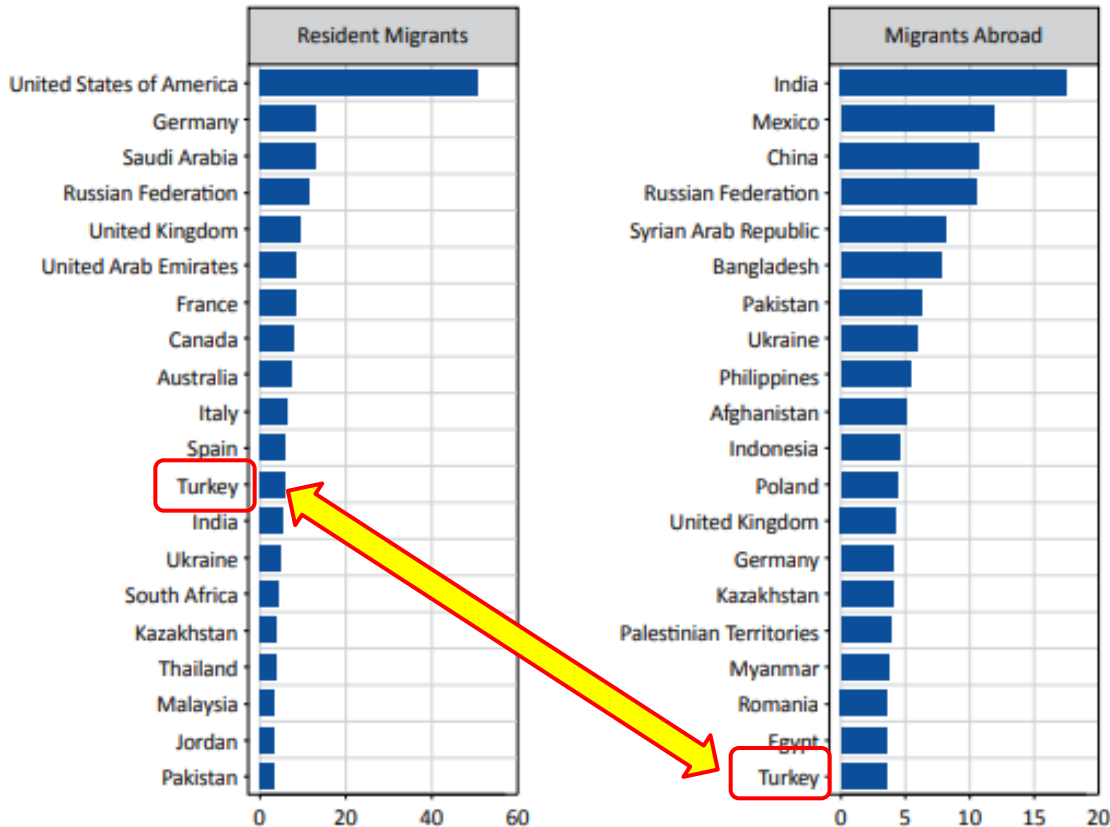
- **Asya ve Avrupa aynı zamanda, uluslararası göçmenlerin en önemli köken bölgeleridir** (United Nations, 2017b). 2017 yılında Asya, küresel toplamın %41'ini temsil eden yaklaşık 106 milyon uluslararası göçmenin köken bölgesiydi. Avrupa, ikinci sırada yer aldı ve 61 milyon uluslararası göçmene kaynak oldu.

- **Uluslararası göçlerin çoğu, aynı bölgedeki ülkeler arasında gerçekleşiyor.**
- Avrupa kökenli tüm uluslararası göçmenlerin 2/3'ü Avrupa'da oturuyor.
- 2017 yılında Avrupa'da doğan 61 milyon uluslararası göçmenin, 41 milyonu Avrupa'da ikamet ediyordu. Asya, ikinci en yüksek bölge içi hareketliliğe sahip bölge (yüzde 60) oldu, onu Okyanusya (yüzde 58) ve Afrika (yüzde 53) izliyor.

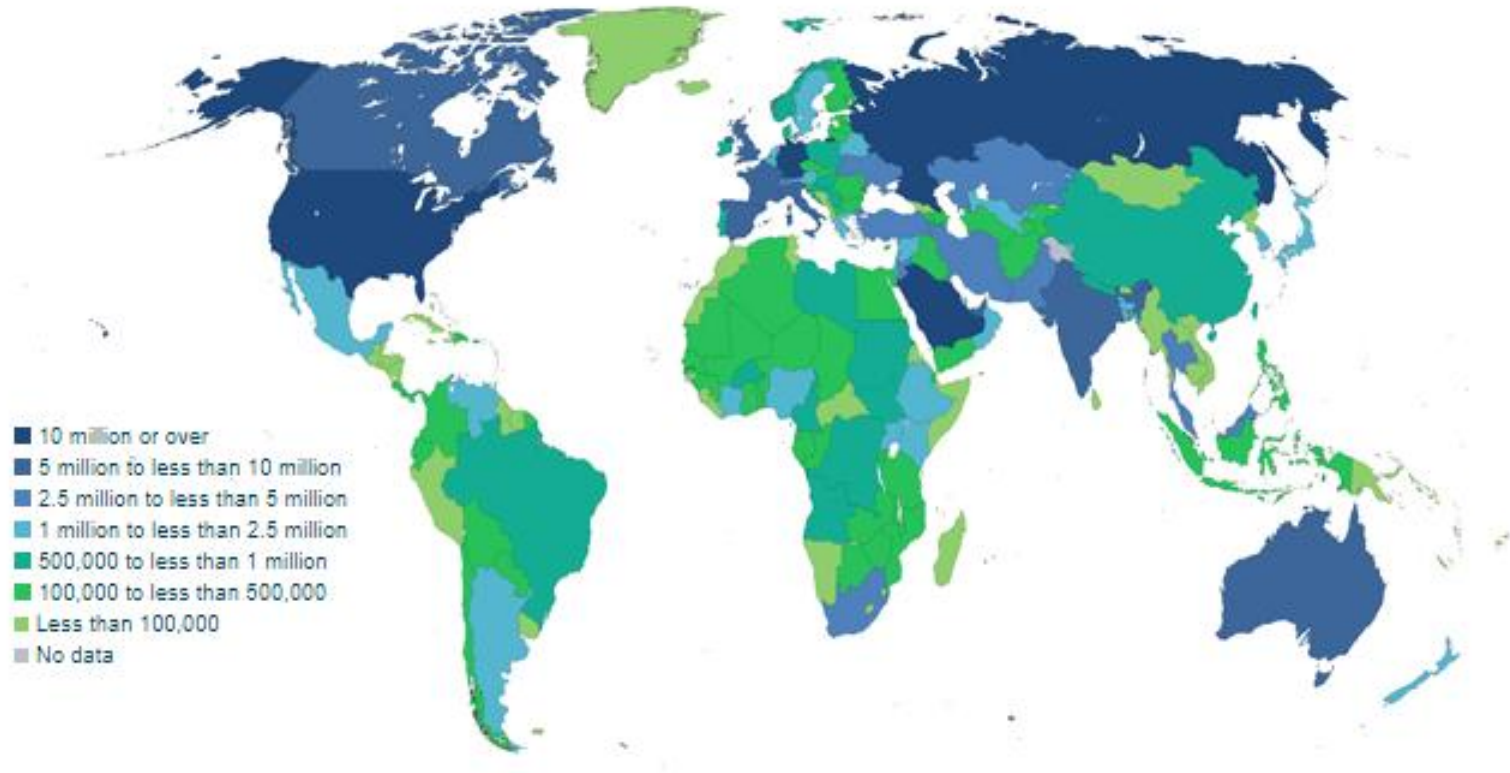
- **Göç, küresel bir olgu olmasına rağmen, çoğu hareket sınırlı sayıdaki ülkeye doğru gerçekleşiyor.** İlk 10 ülke, tüm uluslararası göçmenlerin yarısını barındırıyor (United Nations, 2017b).
- **Amerika Birleşik Devletleri** en önemli hedef ülkedir, 2017 yılında 49,8 milyon uluslararası göçmene veya dünya toplamının yüzde 19'una ev sahipliği yapmıştır.
- **Suudi Arabistan** ve **Almanya**, ikinci ve üçüncü en büyük göçmen sayısına (her biri 12,2 milyon) sahip ülkelerdir.
- Onları sırasıyla **Rusya Federasyonu** (11,7 milyon), **Birleşik Krallık** (8.8 milyon), **Birleşik Arap Emirlikleri** (8.3 milyon), **Fransa** ve **Kanada** (her biri 7,9 milyon) **Avustralya** (7,0 milyon) ve **İspanya** (5,9 milyon) izliyor.
- 2000 ile 2017 arasında, uluslararası göçmen sayısının en fazla görece artışını bildiren ülkeler arasında **İspanya** (%260), **Birleşik Arap Emirlikleri** (%240) ve **Suudi Arabistan** (%130) vardı.

- Türkiye geçmişte daha çok göçmen gönderen bir ülke olduğu halde şimdi göçmen alan bir ülkeye dönüşüyor.

Top 20 destinations (left) and origins (right) of international migrants in 2019
(millions)

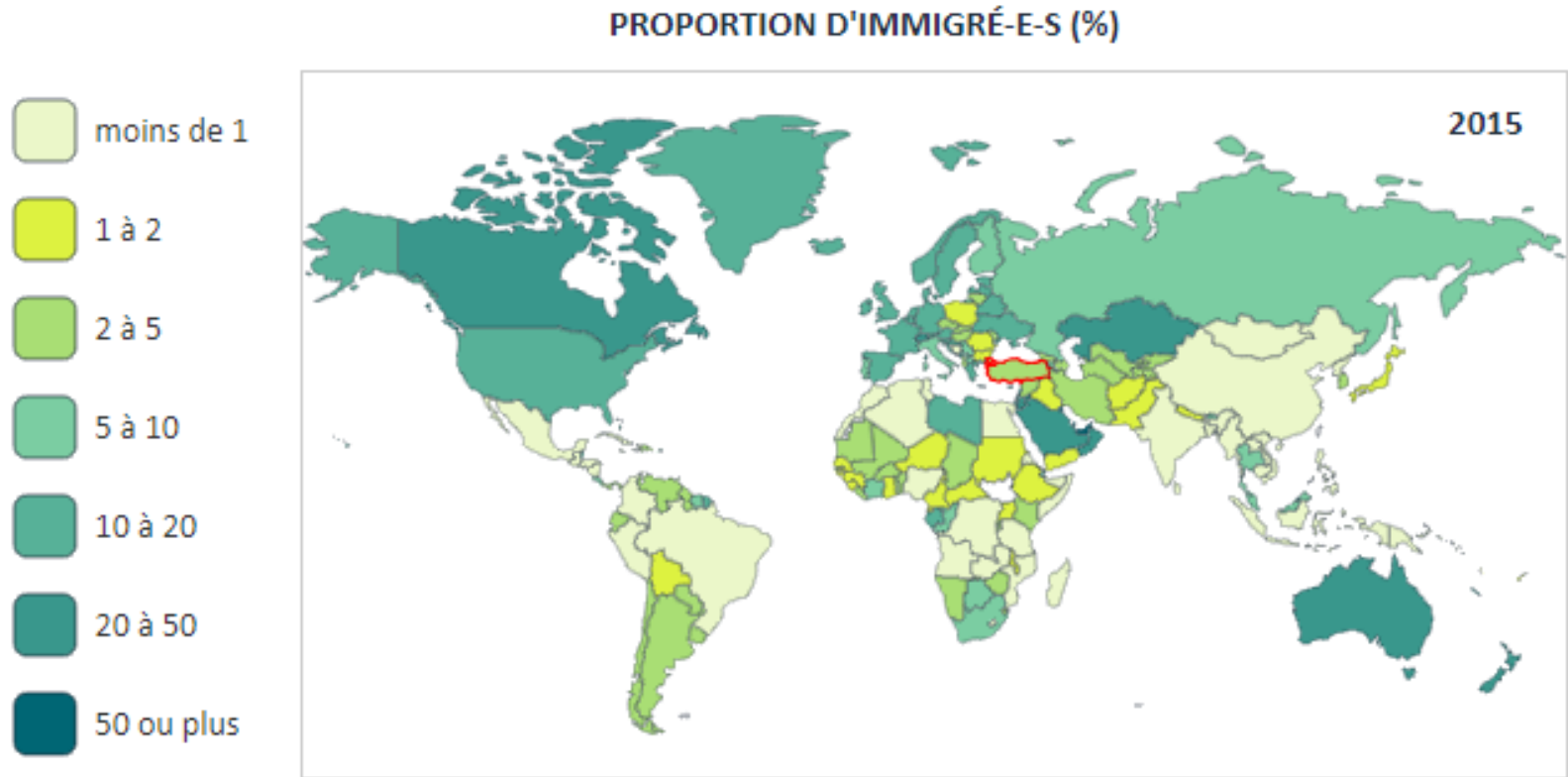
International migrant stock 2017

Kaynak: <http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/data/estimates2/estimatesmaps.shtml?0t0>

Major area, region, country or area of destination	International migrant stock at mid-year (both sexes)						
	1990	1995	2000	2005	2010	2015	2017
WORLD	152.542.373	160.700.028	172.604.257	190.531.600	220.019.266	247.585.744	257.715.425
More developed regions	82.391.619	92.331.345	103.417.894	116.295.565	130.683.517	140.250.197	145.983.830
Less developed regions	70.150.754	68.368.683	69.186.363	74.236.035	89.335.749	107.335.547	111.731.595
Least developed countries	11.073.226	11.708.074	10.073.307	9.803.046	9.994.197	13.804.757	14.441.715
Less developed regions, excluding least developed countries	59.116.432	56.701.134	59.155.202	64.483.287	79.393.605	93.572.872	97.330.919
High-income countries	75.239.010	86.645.274	100.404.811	117.786.056	141.789.049	156.816.897	164.846.887
Middle-income countries	68.475.181	64.413.423	64.042.290	64.661.461	70.204.762	79.772.836	81.439.828
Upper-middle-income countries	33.412.332	33.181.319	33.846.189	35.813.417	39.705.036	48.222.417	49.731.791
Lower-middle-income countries	35.062.849	31.232.104	30.196.101	28.848.044	30.499.726	31.550.419	31.708.037
Low-income countries	8.533.974	9.287.911	7.732.730	7.604.325	7.545.206	10.491.456	10.914.651
AFRICA	15.690.623	16.352.814	14.800.306	15.462.306	17.007.249	23.436.088	24.650.223
ASIA	48.108.431	46.422.010	49.198.332	53.243.730	65.921.788	76.558.152	79.586.709
EUROPE	49.232.191	52.867.154	56.314.416	63.201.280	70.747.947	74.501.508	77.895.217
LATIN AMERICA AND THE CARIBBEAN	7.169.728	6.694.640	6.579.328	7.237.476	8.246.652	9.272.027	9.508.189
NORTHERN AMERICA	27.610.542	33.341.147	40.351.848	45.363.387	50.970.996	55.766.224	57.664.154
OCEANIA	4.730.858	5.022.263	5.360.027	6.023.421	7.124.634	8.051.745	8.410.933

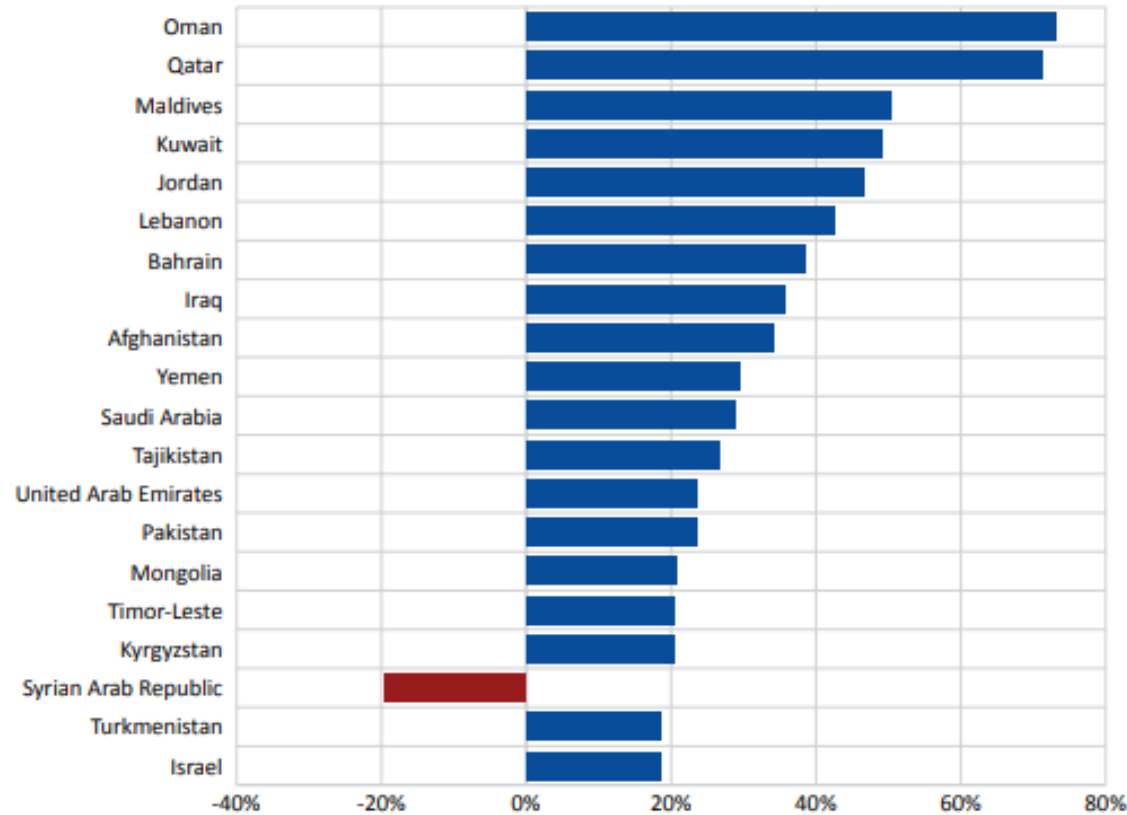
Küresel Göç Eğilimleri: Göçmenlerin Nüfusa Oranı

Kaynak: <https://www.ined.fr/fr/tout-savoir-population/graphiques-cartes/migrations-monde/>

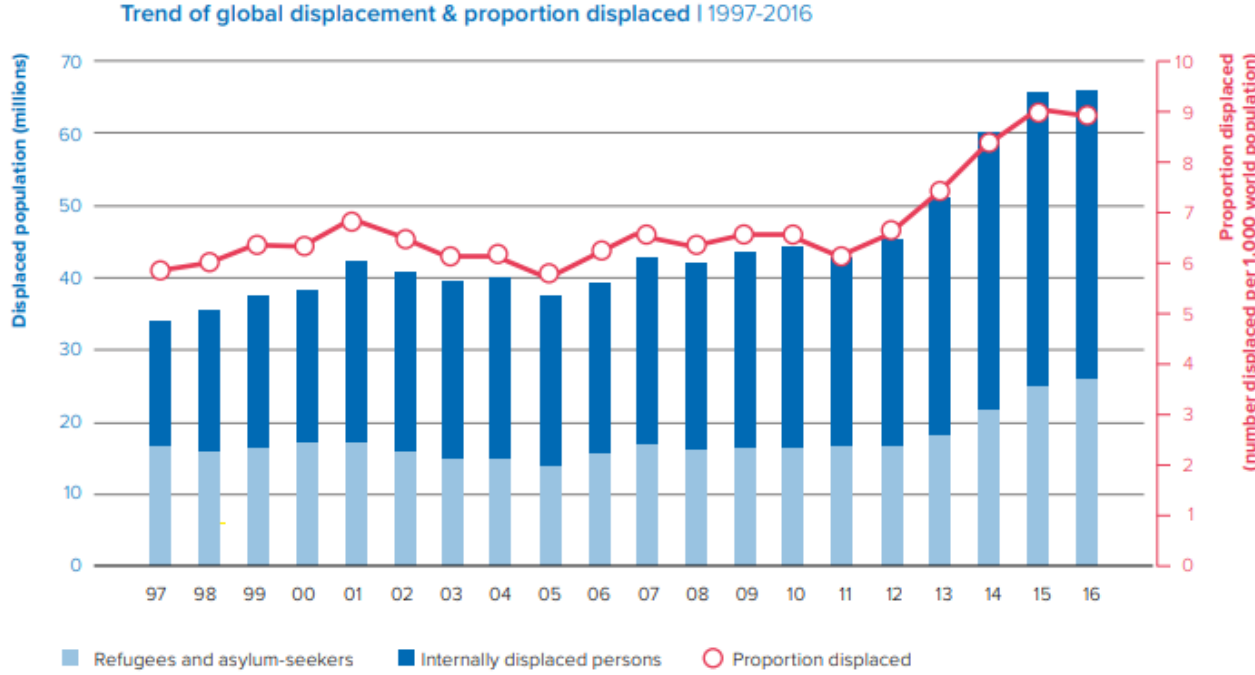
- Göçmenler, bazı ülkelerin nüfusu içinde büyük oran kaplıyor.

Top 20 countries with the largest proportional population change in Asia, 2009–2019

- **Günümüzde mülteci sayıları artıyor.**
- BMMYK'nın himayesi altında 20,4 milyon ve Birleşmiş Milletler Filistin Mülteciler İşleri Ajansı (UNRWA) tarafından Orta Doğu'da kayıtlı 5,5 milyon mülteci ile 2018 yılı sonunda dünya genelinde **toplam 25,9 milyon mülteci** vardı.
- Yıllık büyüme hızı 2012'den bu yana yavaşlasa da toplam mülteci sayısı halen rekor düzeydedir.

Küresel Zorunlu Yer Değiştirme Eğilimleri ve Oranları

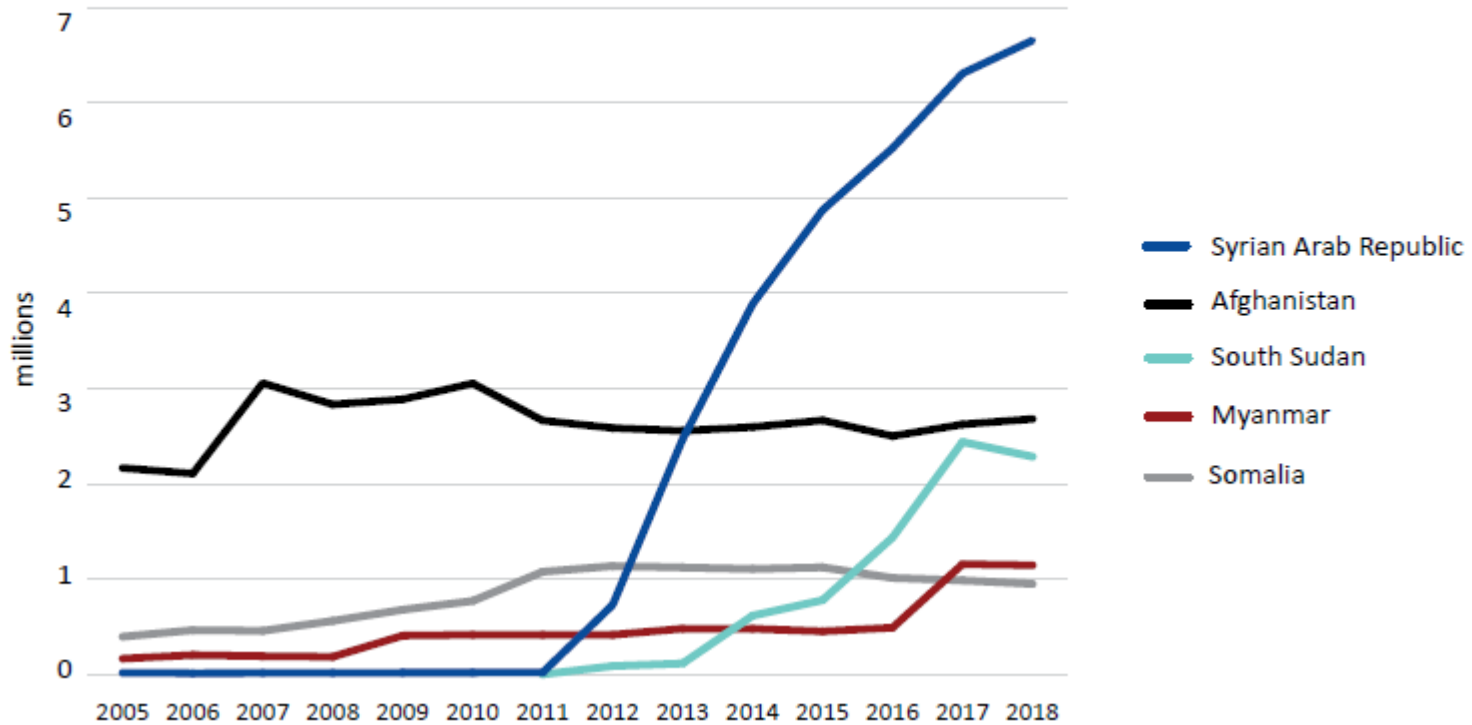

Kaynak: <http://www.unhcr.org/5943e8a34.pdf>

- **Günümüzde mültecilerin ve diğer zorunlu göçmenlerin sayıları artıyor.**
- 1997-2018 arasında, küresel ölçekte zorla yerinden edilmiş insanların sayısı 33.9 milyondan, 74,8 milyona çıkmıştır.
- Bu artışın çoğu, çoğunlukla **Suriye** çatışması nedeniyle 2012 sonrasında yoğunlaşmıştır. Ancak bu artış, **Irak** ve **Yemen**'de olduğu gibi **Burundi**, **Orta Afrika Cumhuriyeti**, **Kongo Demokratik Cumhuriyeti**, **Güney Sudan** ve **Sudan** gibi Sahra altı Afrika bölgelerindeki diğer çatışmalardan da kaynaklanmıştır. **Venezuela**'dan yurtdışına yer değiştirmeleri eklemek gerekir.

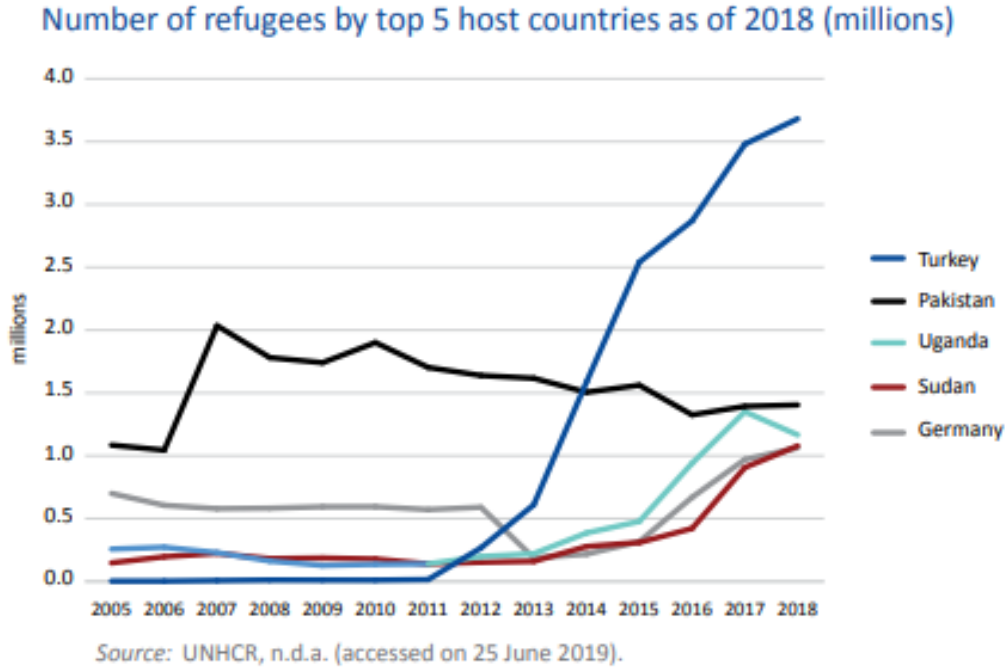
- En fazla mülteci veren ülkeler, Suriye, Afganistan ve Güney Sudan'dır.

Number of refugees by top 5 countries of origin as of 2018 (millions)

Kaynak: International Organization for Migration_IOM (2019). World Migration Report 2020. IOM: Geneva

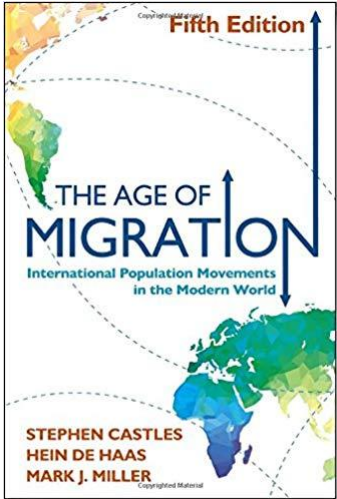
- En fazla mülteci alan ülkeler ise Türkiye, Pakistan ve Uganda'dır.

Kaynak: International Organization for Migration _IOM (2019). World Migration Report 2020. IOM: Geneva

- Castles ve arkadaşları (2014) küresel göçte altı temel eğilim belirlenmiştir:

1. Göçün küreselleşmesi
2. Göç akışlarının yön değiştirmesi
3. Göçün farklılaşması
4. Göç geçişinin yaygınlaşması
5. Göçün kadınlaşması
6. Göçün siyasallaşması

Castles, S., de Haas, H., Miller, M.J. (2014). *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World*. Fifth edition. Basingstoke, Hampshire, UK: Palgrave Macmillan.

1) Göçün küreselleşmesi

- Gittikçe daha fazla ülke, uluslararası göçten önemli ölçüde etkilenmektedir, göç küresel bir olguya dönüşmüştür.
- Göç alan ülkeler giderek farklılaşan kaynak ülkelerden göçmen alma eğilimindedir.
- Göç alan ülkelerin çoğu geniş bir yelpazede ekonomik, sosyal ve kültürel giriş yapan kimselere sahiptir.

- **Küreselleşme**; dünya çapında sermaye, mal, fikir ve insan akışlarının artması, küresel ölçekte sosyal, kültürel, ekonomik ve politik bütünleşme veya **kültürel, ekonomik, politik, sosyal ve teknolojik etkileşimlerin ulusal sınırlar ötesine uzanması sürecidir.**

- Yeni uluslararası iş bölümü ve ikili emek piyasası
- Ulaşım ve iletişim olanaklarının artışı ve ucuzlaması
- Coğrafi sınırların anlamını yitirmesi ve kentler, bölgeler ve yönetim yapıları arasında yeni bağlantıların ortaya çıkışı
- Ulus aşırı toplumsal ağların gelişmesi
- Sovyet sisteminin çöküşü ve kapitalist sistemin egemenliği
- Politik istikrarsızlıklarda ve çatışmalarda artış
- Çevresel felaketlerin sıklığı ve etkinliğinin artışı
- Küresel yoksulluk ve eşitsizlikteki artış
- Küresel turizm hareketliliği

2) Baskın göç akışlarının yönünün değişmesi

- Yüzyıllar boyunca Avrupalılar başka yerlerde yabancı toprakları fethetmek, kolonileştirmek ve yerleşmek için dışarı doğru hareket ederken, bu pattern II. Dünya Savaşı'ndan sonra tersine dönmüştür.
- Avrupa, başlıca dışarıya göç kaynağı olmaktan, büyük bir küresel göç hedefine dönüşmüştür. Aynı paternin bir parçası olarak Avrupalılar, ABD, Kanada, Avustralya ve Yeni Zelanda gibi klasik göç ülkelerinde göçmenlerin azalan payı ile birlikte, 'Güney-Kuzey' göçünün artışı temsil etmektedir.
- Bu, aynı zamanda Körfez bölgesindeki göçmen işçiler için yeni bir küresel cazibe alanının ortaya çıkışı ile de çakışmıştır.

3) Göç farklılaşması

- Çoğu ülkede, emek göçü, aile birleşimi veya mülteci hareketi gibi bir tür göç hakim değildir, daha ziyade aynı anda birden fazla göç türü deneyimleniyor.
- Yaşam tarzı göçü, emekli göçü, öğrenci göçü, evlilik göçü, profesyonellerin hareketliliği gibi yeni göç kategorileri ortaya çıkmıştır.
- Bir tür hareketle başlayan göçmen zincirleri, hareketi durdurma veya kontrol etme yönündeki çabalara rağmen (veya çoğu zaman) diğer biçimlerle devam eder.

4) Göç geçişinin yaygınlaşması

- Geleneksel olarak dışarıya göçmen gönderen ülkeler, göçmen alan ülkeler haline geldiğinde göç geçişi yaşanır.
- Büyüyen transit göç, çoğunlukla baskın şekilde göç alan ülke olmanın başlangıcıdır. Polonya, İspanya, Fas, Meksika, Dominik Cumhuriyeti, Türkiye ve Güney Kore gibi çeşitli ülkeler bir göç geçişinin çeşitli aşamalarını ve biçimlerini yaşıyor.
- Ancak, Latin Amerika'daki bazı ülkeler, göç alan olmaktan göç veren ülkeye doğru bir değişimle ters göç geçişleri yaşamıştır.

5) Emek göçünün kadınlaşması

- Geçmişte emek göçü, erkek egemenliğindeydi ve kadınlar, işe girse bile, genellikle aile birleşimi kategorisinde ele alınırdı.
- 1960'lardan bu yana, kadınlar sadece işgücü göçünde artan bir rol oynamakla kalmamış, aynı zamanda kadınların göçteki rolü konusunda farkındalık da artmıştır.
- Günümüzde kadın çalışanlar, örneğin Yeşil Burun Adaları sakinleri İtalya'ya, Filipinliler Orta Doğu'ya ve Taylandlılar Japonya'ya gidenlerin çeşitli hareketlerde çoğunluğu oluşturuyor.

- 20nci yüzyıl, kadın göçü açısından bir dönüm noktasıdır. Artık kadınlar küresel olarak tüm göçmenlerin yaklaşık olarak yarısını meydana getiriyor ve göçün feminizasyonundan söz ediliyor.
- **Göçün kadınlaşması**(feminizasyonu), en basit anlatımıyla **kadın göçmenlerin tüm göçmenler içindeki oranlarının artışı, daha görünür olmasını ve birisine özellikle de erkeklere pasif biçimde bağımlı olmadan, çalışmak üzere göç edebilme eğilimlerinin artışı** ifade ediyor.
- 1970'lerden itibaren kadınların işgücüne katılım oranlarının artması, toplumsal cinsiyet rollerinin değişmesi ve küresel ekonomik dönüşüm, küresel düzlemde göçün kadınlaşması ile sonuçlanmıştır (Akalın, 2010; Dedeoğlu, 2011; Ekiz-Gökmen, 2011; Erder, 2010).

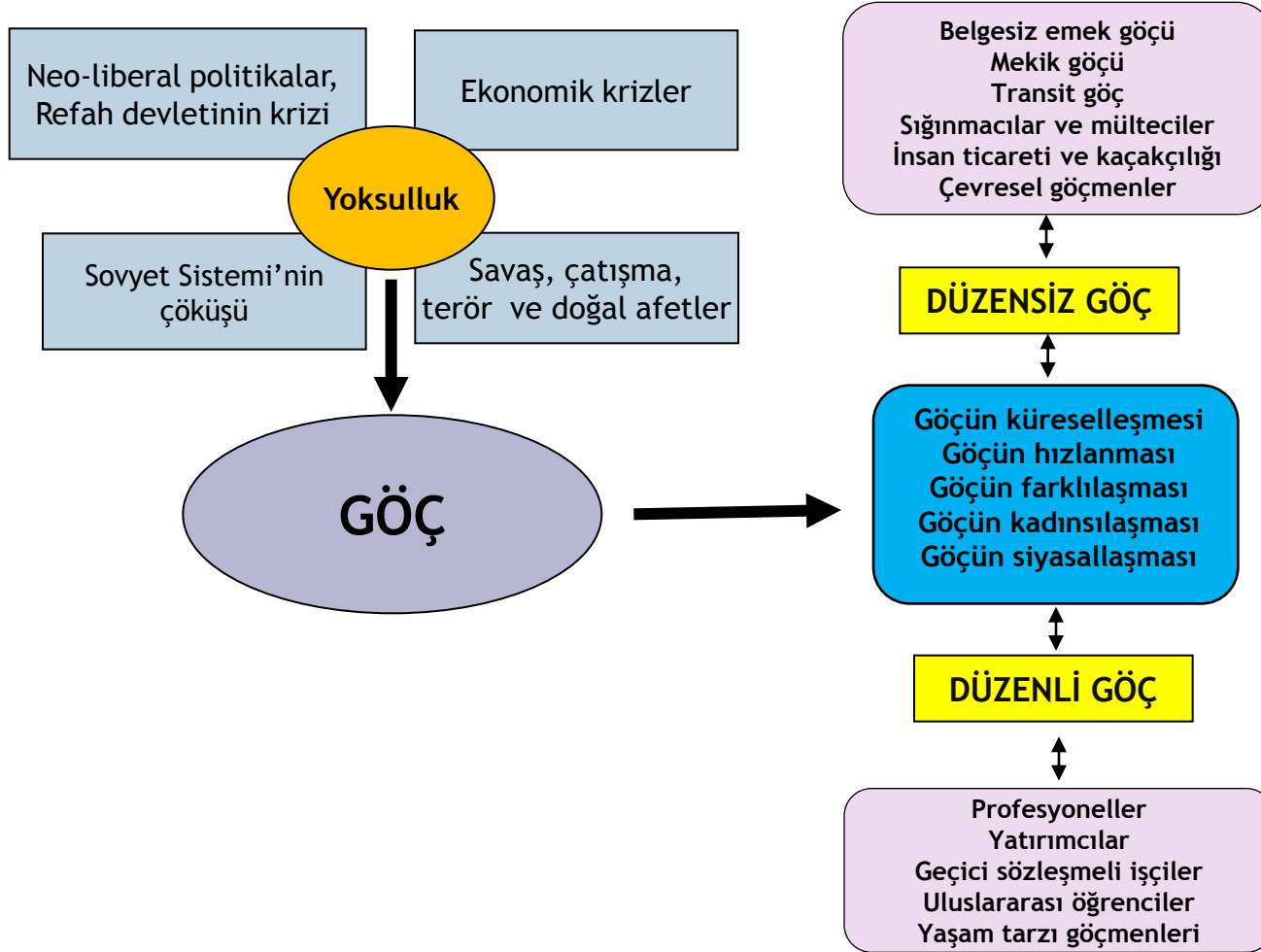
- **Küreselleşme, neoliberal politikalar ve formel işgücü piyasasının daralması** ile haneler kadın emeğine daha bağımlı hale gelmiş ve kadınların göçü, hane halkı mücadele stratejilerinin bir parçası olmuştur.
- Cinsiyete dayalı işbölümü nedeniyle **ev hizmetlerinin kadın işi olarak görülmesi** ve bu işlerin erkekler tarafından paylaşılmaması, **orta sınıf kadınların işgücüne artan katılımı, nüfusun yaşlanması, devletin sağlık ve bakım hizmetlerinden çekilmesi** sonucunda, birçok gelişmiş ülkede bir hizmet sektörüne dönüşen ev ve bakım hizmetlerini büyük oranda göçmen kadınlara özgü işler haline getirmiştir.

- **Vasıfsızlık, gidilen ülkenin dilini yeterince bilmeme, cinsiyete ve etnisiteye dayalı ayrımcılık,** Avrupa ülkelerine çalışmaya giden göçmen kadınları, "*en alttaki işlere*" yani, ev hizmetlerine ve fuhuş sektörüne yöneltmiştir.
- 1990'lı yıllardan itibaren **internet teknolojileriyle yayılan "milenyum çağına özgü" cinsellik algısı ve seksin kolaylıkla ulaşılabilir, anında ve muhakkak tüketilmesi gereken bir meta haline gelmesi,** fuhuş sektörünün genişlemesine ve sektörde göçmen kadınlara olan talebin artışına neden olmuştur (Kalfa, 2008).

6) Göçün gittikçe siyasallaşması

- Dünyadaki devletlerin iç politikaları, ikili ve bölgesel ilişkileri ve ulusal güvenlik politikaları, uluslararası göçten giderek daha fazla etkileniyor.
- Bu meselenin politik olarak gittikçe daha fazla göze çarpması, göç çağında yaşadığımız iddiasının ana nedenidir.

Yeni Uluslararası Göç Kategorileri ve Eğilimleri

Kaynak: Rittersberger-Tılıç , 2010'dan yararlanılarak hazırlanmıştır.

Küresel faktörler

- Yeni ulaşım ve iletişim teknolojileri
- Küresel medyanın batılı yaşam tarzlarını yansıtması
- Göçmen ağlarının hareketliliği kolaylaştırması
- Ulus aşırı toplulukların gelişmesi

Gönderen Ülkelerde

- Tarımsal devrim
- Çevresel değişim
- Kırdan kente göç
- Kentsel işsizlik
- İnsani güvencesizlik
- Şiddet ve insan hakları ihlalleri

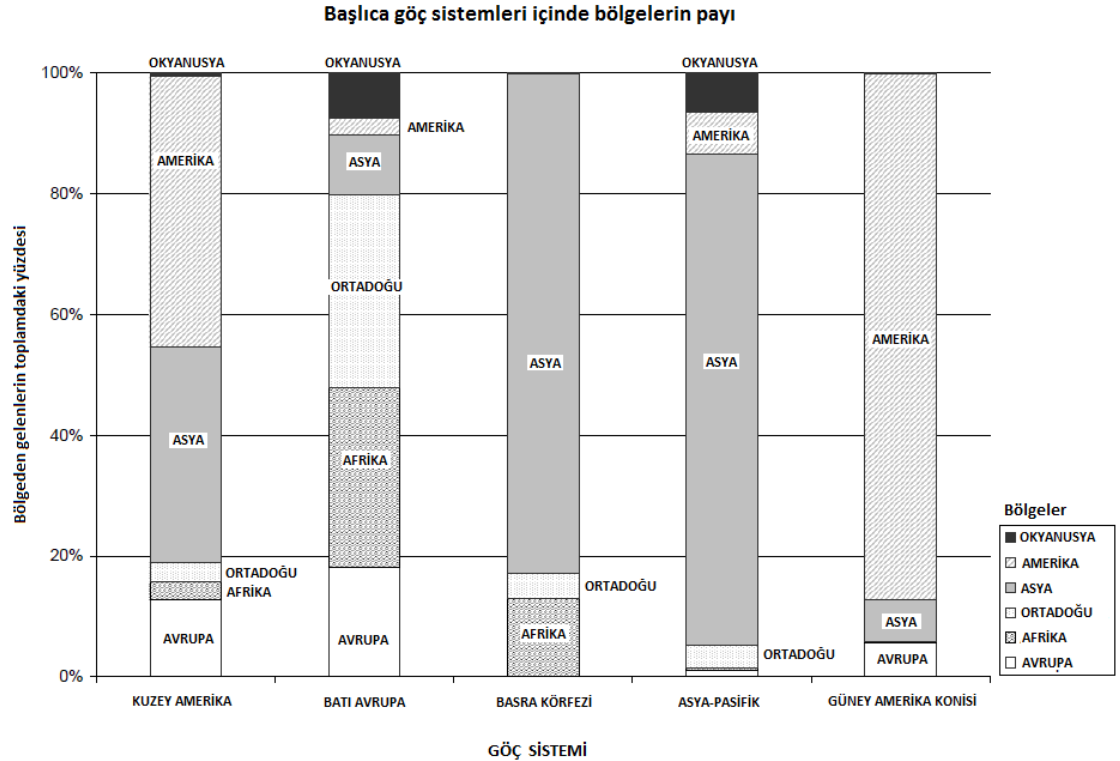
Hedef Ülkelerde

- Endüstriyel yeniden yapılanma
- Eski endüstrilerin gerilemesi
- Yeni hizmet sektörleri
- Doğurganlıktaki düşüş
- Nüfus yaşlanması
- Yeni işgücü talepleri (yüksek ve düşük vasıflı)

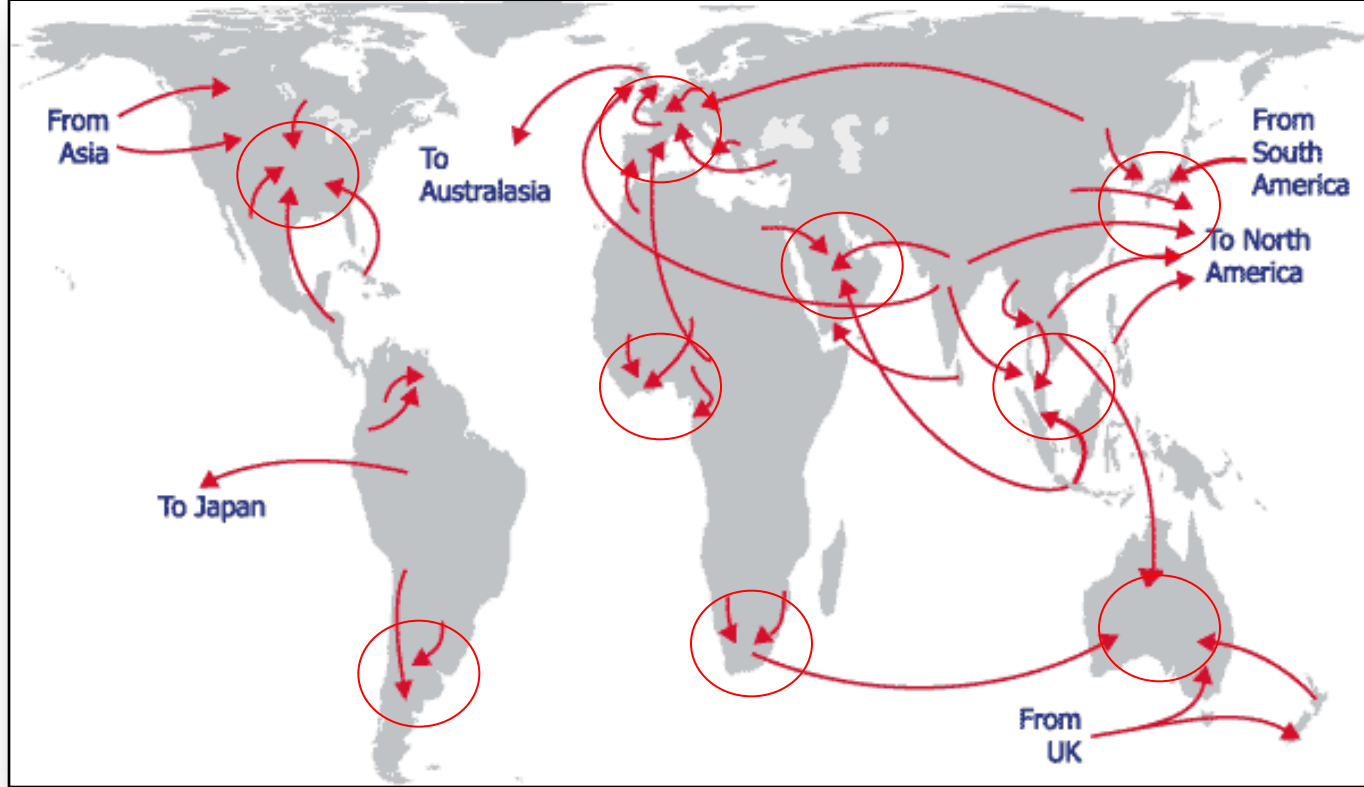
Küresel Göç Sistemleri (global migration systems)

- Göç sistemlerinde insan akışları; mal, sermaye ve bilgi akışlarına paraleldir.
- Kısmen uluslararası politikalarla yapılandırılmıştır.

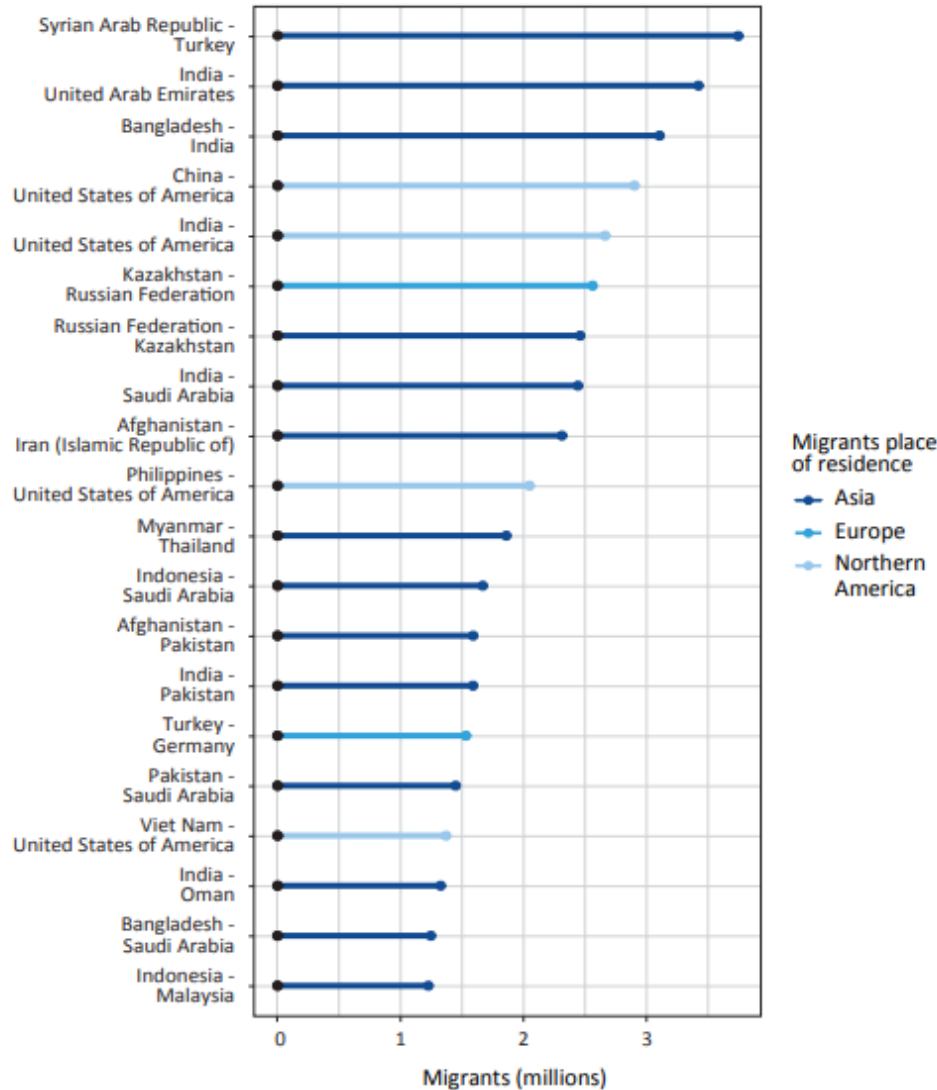
1. Kuzey Amerika
2. Batı Avrupa
3. Körfez Ülkeleri
4. Asya-Pasifik Bölgesi
5. Güney Amerika Konisi

Başlıca Uluslararası Göç Doğrultuları ve Sistemleri

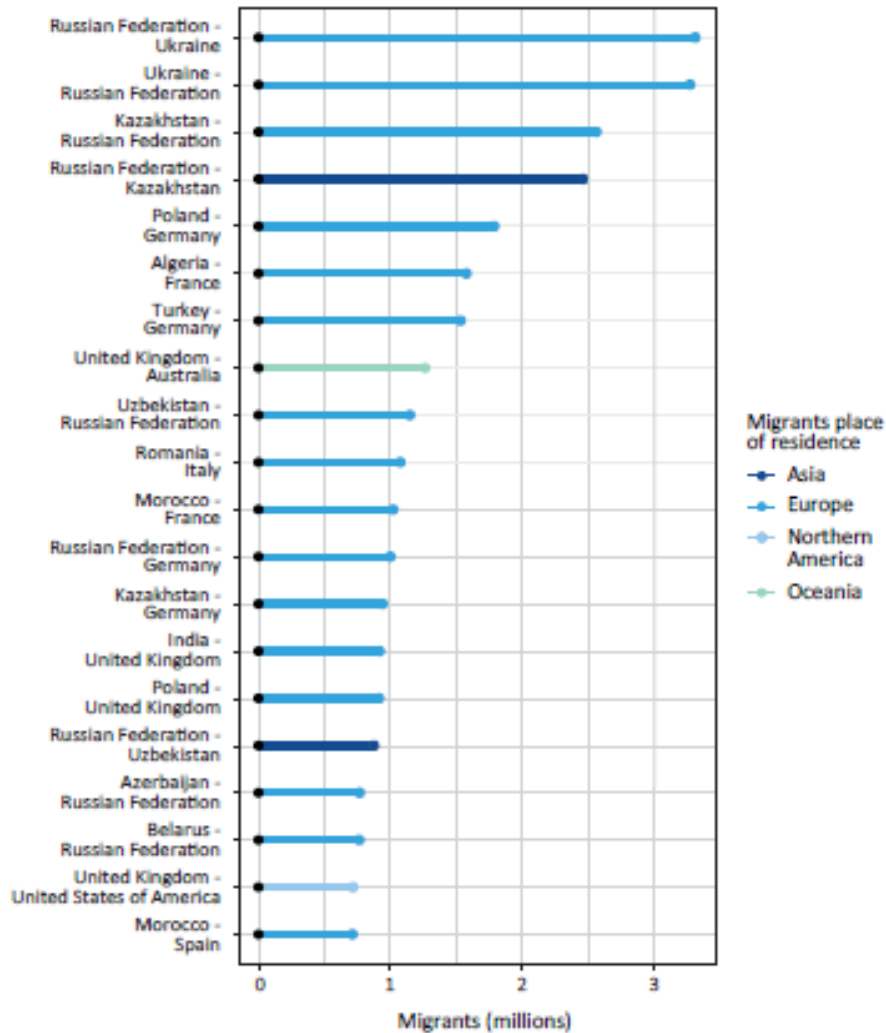

- Bazı ülkeler arasında, göç sistemlerine dönüşme olasılığı taşıyan koridorlar oluşmuştur.

- Çin-ABD
- Hindistan-ABD
- Filipinler-ABD
- Vietnam-ABD
- Hindistan-Suudi Arabistan
- Endonezya-Suudi Arabistan
- Pakistan-Suudi Arabistan
- Bangladeş- Suudi Arabistan
- Hindistan-Pakistan
- Hindistan-Umman
- Hindistan-BAE
- Afganistan-İran
- Afganistan-Pakistan
- Bangladeş-Hindistan
- Suriye-Türkiye
- Endonezya Malezya
- Myanmar-Tayland

Top 20 migration corridors involving European countries, 2019

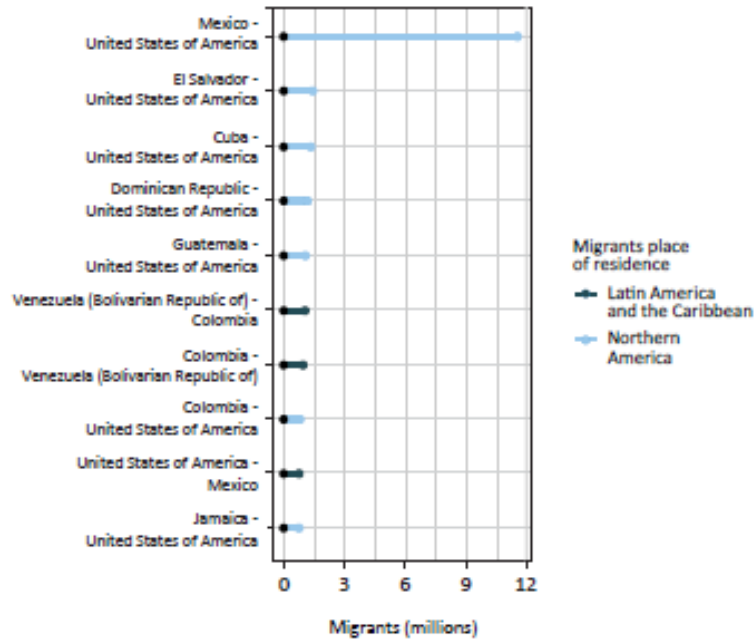
- **Ukrayna-Rusya**
- **Kazakistan-Rusya**
- **Özbekistan-Rusya**
- **Azerbaycan-Rusya**
- **Belarus-Rusya**

- **Polonya-Almanya**
- **Türkiye-Almanya**
- **Rusya-Almanya**
- **Kazakistan-Almanya**

- **Hindistan-Birleşik Krallık**
- **Polonya-Birleşik-Krallık**
- **Birleşik-Krallık-ABD**
- **Birleşik Kreallık-Avustralya**

- **Cezayir-Fransa**
- **Fas-Fransa**

Top 10 migration corridors involving Latin America and Caribbean countries, 2019

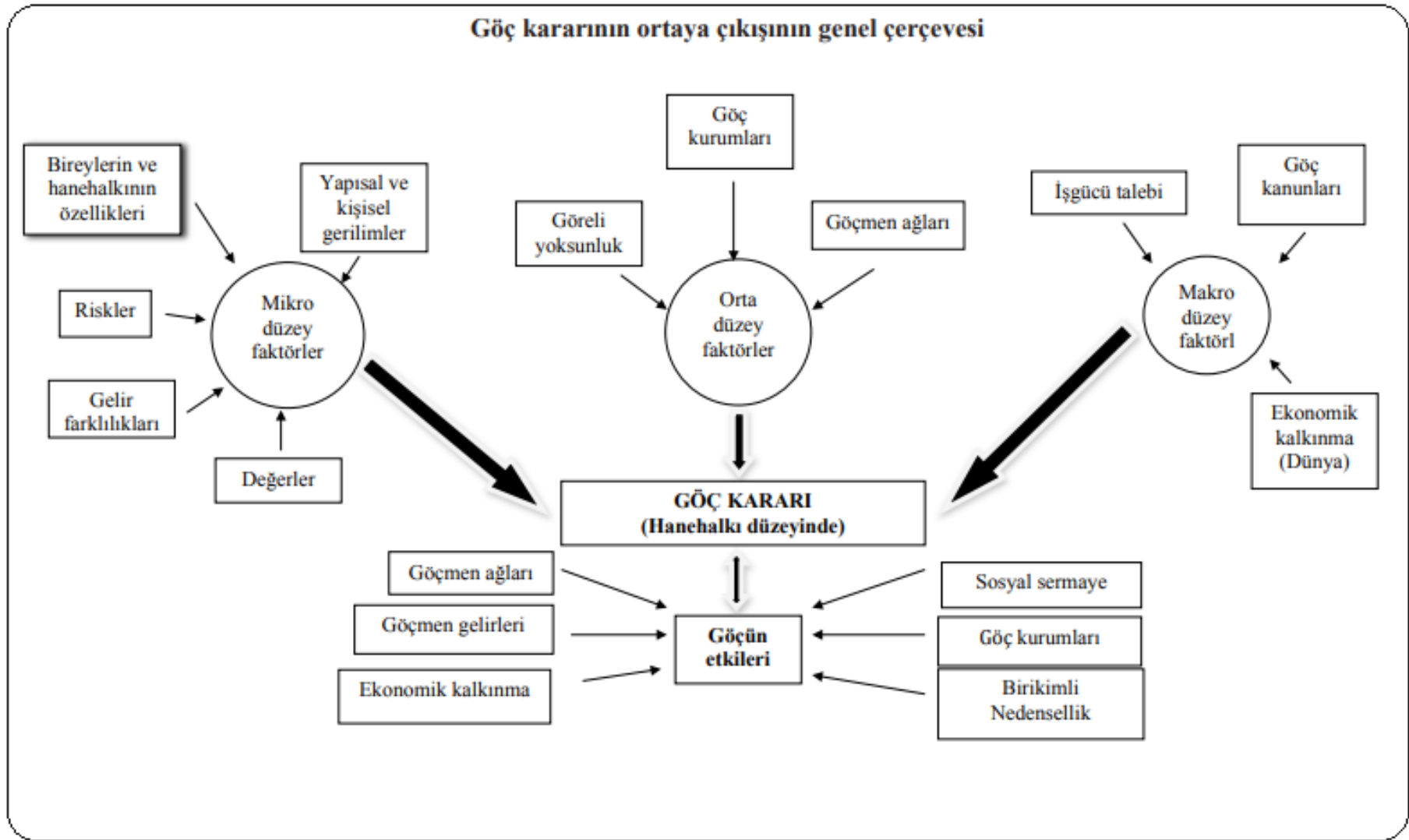

- Meksika-ABD
- El Salvador-ABD
- Küba-ABD
- Dominik Cum.-ABD
- Guatemala-ABD
- Kolombiya-ABD
- Jamaika-ABD

- **Neoklasik Ekonomi- Makro Teori:** Bu teoriye göre insanlar gidecekleri ülkede kazanmayı umdukları yüksek ücretler, hareket esnasında ödeyecekleri bedellerden daha yüksekse göç eder.
- **Neoklasik Ekonomi- Mikro Teori:** Bireysel rasyonel aktörler, fayda-maliyet hesabı yaparak pozitif net getiri beklentisiyle göç eder. İnsanlar, sahip oldukları becerileriyle daha verimli olacakları yere hareket etmeyi, yüksek ücret kazanmayı ister ve çalışmak için gitme veya kalmanın bedellerini gözden geçirir.
- **Emek Göçünün Yeni Ekonomisi:** Göç kararı, ilişkili insanlar grubunun (aileler veya hane halklarının) ortaklaşa kararıyla ve sadece beklenen geliri maksimize etmek için değil; riskleri minimize etmek ve emek piyasalarından başka piyasalardaki bozuklukların kısıtlamalarını çözmek için de alınır.
- **Bölünmüş Emek Piyasası Teorisi:** Uluslararası emek göçü, büyük ölçüde talebe dayalıdır ve gelişmiş toplumlardaki işverenler veya onlar adına hükümetler tarafından başlatılır. Göç ,göçmen kabul eden ülkenin kaçınılmaz ve kronik düşük ücretli işgücü gereksiniminden doğar.

- **Dünya Sistemleri Teorisi:** Göç, kapitalist gelişme sürecinde ortaya çıkan düzensizliklerin ve bozulmaların doğal bir sonucudur. Uluslararası göç, giderek genişleyen küresel piyasanın siyasal ve ekonomik organizasyonlarını izler. Kapitalist ekonomik ilişkilerin çevre ülkelere nüfuz etmesi, kapitalist olmayan toplumlarda dışarıya göçe eğilimli hareketli bir nüfus yaratır.
- **Ağ Teorisi:** Göçmen ağları, akrabalık, arkadaşlık ve ortak kökenli topluluk bağları aracılığıyla, kaynak ve hedef alanlardaki; yeni ve eski göçmenler ile göçmen olmayanları bağlayan bir kişiler arası bir topluluktur. Ağlar, hareketin maliyetini ve risklerini azaltır ve net getiri beklentisini arttırmak suretiyle muhtemelen göçü arttırır.
- **Göç Sistemleri Teorisi:** Göç hareketleri, veren ve alan ülke arasında sömürgecilik, sosyal etkileşim, ticaret, yatırım veya kültürel bağlara dayanan ve önceden var olan bağlantılar üzerinden ortaya çıkar. **Göç, makro** (devletlerarası ilişkiler ve göç veren/alan ülkeler tarafından göçmen yerleşimini denetlemek amacıyla düzenlenen mevzuat ve uygulamalar), **mikro** (göçmenlerin kendileri tarafından geliştirilen enformel toplumsal ağlar) ve **aracı**(işçi bulma örgütleri, avukatlar, acenteler, kaçakçılar) **yapıların etkileşiminin bir sonucu olarak görülür.**

Göç kararının ortaya çıkışının genel çerçevesi

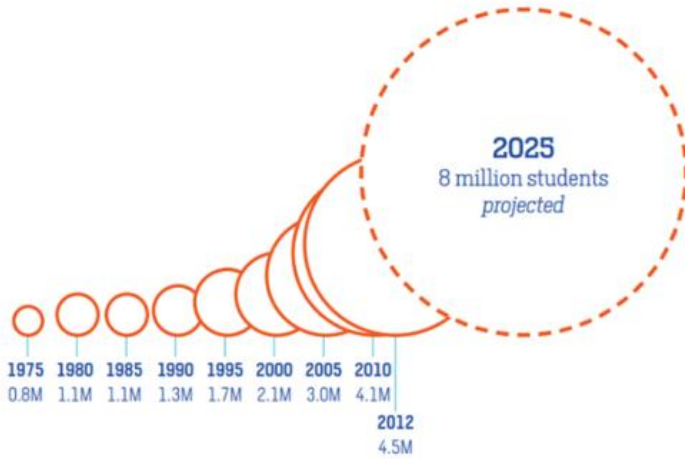

- **Beyin göçü**, nitelikli ve eğitilmiş bireylerin, daha iyi bir iş, daha gelişmiş kariyer ve sonuçta daha iyi yaşam koşulları için bir ülkeden diğerine gitmesidir.
- Köken ülkede uygun iş ve kariyer olanaklarının bulunmaması, demokratik koşulların kötüleşmesi ve hedef ülkede gelişmiş olanakların varlığı, beyin göçünü teşvik eder.
- Bu durum genelde bir ülkenin nitelikli ve eğitilmiş genç vatandaşlarını etkiler.
- Yüksek vasıflıların göçünde iki faktör belirleyici oluyor:
- **Bölgesel nitelikli işgücü eksikliği.** Ülkelerin yaşlanma gibi demografik değişiklikler de dahil olmak üzere çeşitli nedenlerle emek piyasalarındaki işgücü arzının daralması, gelişmiş bazı ülkelerde nitelikli çalışanlara talebi artırıyor.
- **Sermaye akışı ve bölünmüş emek piyasası.** Küreselleşmeyle birlikte ortaya çıkan sermaye akışları, dış kaynak kullanımı, küresel kentlerdeki bölünmüş emek piyasaları uluslararası göçü artırıyor.

Yüksek Vasıflıların Göçü: Öğrenci Hareketliliği (international student mobility)

Uluslararası öğrenci sayılarının yıllara göre artışı ve gelecek tahmini

Kaynak: Atlas Project Infographic, 2015:1

- Öğrenci hareketliliği, genellikle gelişmiş ülkelerdeki üniversitelerde **eğitim almak üzere**, gönderen ülkenin hükümetlerinin veya gidilen üniversitelerin sağladığı burslar veya bireylerin kendi masraflarını karşılamak suretiyle katıldıkları, öğrencilerden bir kısmının gidilen ülkede işgücüne kaldığı uluslararası hareketliliklerdir.

- Dünyada uluslararası öğrencilerin sayısı, hızla artıyor.
- 1975 yılında dünyada 800 bin uluslararası öğrenci olduğu halde, 2016 verilerine göre bu sayı 4,9 milyona ulaşmıştır.
- UNESCO'nun tahminlerine göre bu sayının 2025 yılında 8 milyon olması bekleniyor.

Uluslararası Öğrenci Hareketliliği

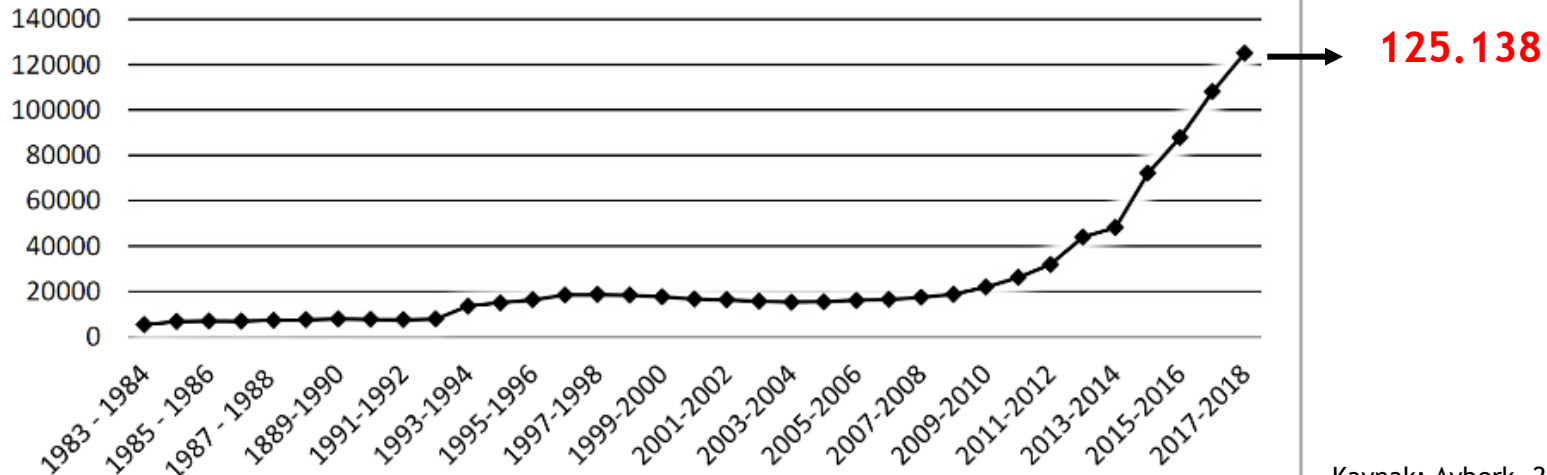
Top Host Destinations Worldwide, 2009 and 2010

Destination	2009 Total Int'l Students	2010 Total Int'l Students
U.S.	690,923	723,277
UK	415,585	455,600
France	266,448	283,621
China	238,184	265,090
Australia	253,717	258,827
Germany	244,776	252,032
Canada	161,679	174,760
Japan	132,720	141,774

Source: Atlas of Student Mobility

- Dünyada uluslararası öğrencilerin en fazla bulunduğu ülkeler arasında ABD, Birleşik Krallık, Fransa ve Çin geliyor.
- Türkiye'de de uluslar arası öğrenci sayıları artıyor.

Türkiye'de Eğitim Gören Uluslararası Öğrenci Sayıları

Kaynak: Ayberk, 2019

2016 Yılında Öğrenci İkamet İzni ile Bulunan Yabancılar (İlk 10 Ülke)

2016-2017 Eğitim Öğretim Yılı Ülkemizde Eğitim Gören Yabancı Öğrenci Sayısı (YÖK)*

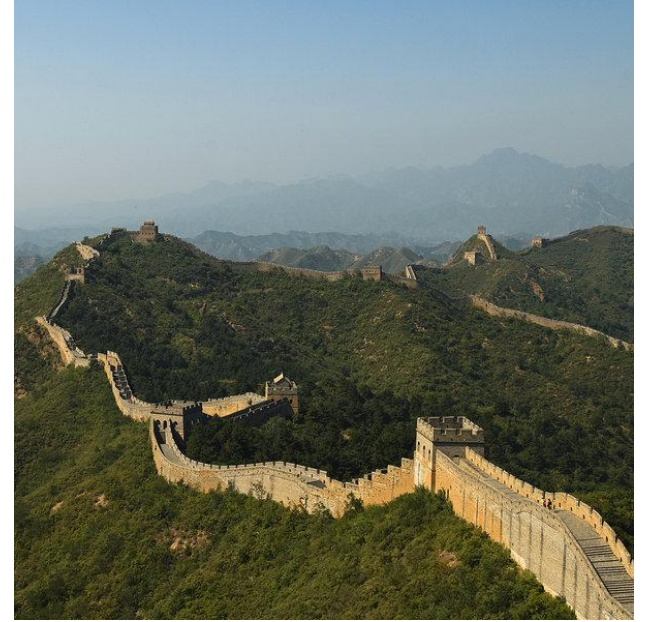

*YÖK veri kaynaklarında 17.02.2017 tarihi itibarıyla üniversitelerde eğitim gören yabancıların sayılarını ifade etmektedir.

Düzensiz Göç (irregular migration)

ABD-Meksika Sınırı (Castles, 2008)

Çin Seddi

Düzensiz Göç (Irregular Migration)

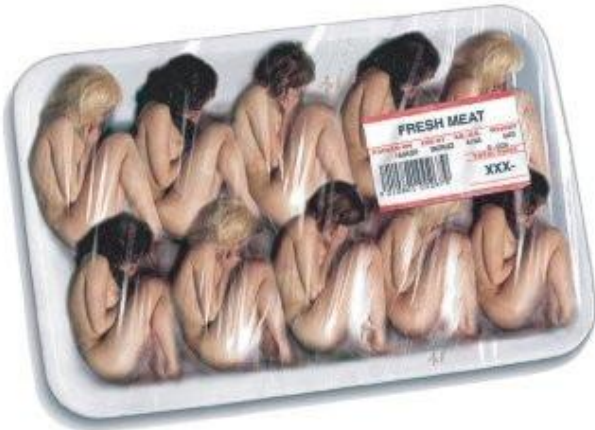

- Uluslararası göçteki yeni eğilimler, kısıtlayıcı göç politikalarıyla birleşince; 21 inci yüzyıldaki göç hareketleri öncekilerden farklı olarak **düzensiz göç** bağlamında ortaya çıkıyor.
- Kısa ve orta vadede gelişmiş ülkelerde vasıfsız işgücüne karşı uygulanan sıkı politikalar göçü engelleyemiyor; tersine uluslararası gelir dağılımındaki eşitsizlikler, düzensiz göçü arttırıyor.
- Düzensiz göç ve buna bağlı gelişen göç endüstrisi, gelişmiş ülkelerde önemli güvenlik sorunlarından biri kabul ediliyor.

- **“Düzensiz göç”, yasalarla düzenlenmiş göç sürecinin dışında kalan insan akışlarını ifade eder.**
- Düzensiz (yasadışı?) göç, doğrudan veya dolaylı olarak parasal veya maddi başka çıkar elde etmek için bir kişinin uyruğunu taşımadığı veya daimi ikametgâh sahibi olmadığı bir devlete belgesiz (yasadışı) girişi olarak tanımlanır (EGM, 2001).
- Düzensiz göç; dar anlamda kaçak işçi göçünü, insan ticaretini ve kaçakçılığını içine alırken; geniş anlamda mülteci ve sığınmacı hareketlerini de içine alacak şekilde kapsayıcı bir kavramdır.
- Düzensiz göç, kişilerin kendileri ve aileleri için daha iyi yaşam arayışından, silahlı çatışmalardan, insan hakları ihlallerinden, çevresel sorunlardan veya ağır ekonomik koşullar nedeniyle zorunluluktan kaynaklanabilir.

İnsan Ticareti (*human trafficking*)

- İnsan ticareti; küresel yeni ekonomik düzen, Sovyet Sistemi'nin çöküşü, çatışma ve savaşlar, doğal afetler gibi nedenlerle yoksullaşan, dezavantajlı duruma düşen insanların iş bulma vaatleriyle kandırılıp, gelişmiş ülkelere yasadışı yollarla götürülmeleri ve gidilen ülkelerde vaat edilenlerle ilgisi olmayan, sömürü düzeyi yüksek başka işlerde zorla çalıştırılmaları, hatta köleliğe zorlanmaları durumudur (Kalfa, 2008).
- İnsan ticaretinin göç etmek isteyen kişileri başka bir ülkeye götürerek insanları; dilencilik, seks işçiliği gibi işlere zorlama; turizm, konfeksiyon gibi çeşitli sektörlerde ya da ev içi hizmetlerde **gönülsüz çalıştırma**; **pornografi malzemesi yapma**, zorla evlendirme, organ ticareti gibi değişik türleri vardır.

İnsan Ticaretinin Nedenleri

- Yoksulluk
- Devlet Görevlileri Arasındaki Yozlaşma
- Kadınlara Yönelik Cinsel Ayırıcılık
- Kadınlara Yönelik Şiddet
- Suçun Tanımlanmasındaki ve Algılanmasındaki Farklılıklar
- Cinsel Yolla Bulaşan Hastalık Korkusu
- Kabul Eden Ülkelerin Sıkı Göç Politikaları
- Savaş ve Doğal Afetler
- Kurbanların Olayın Sonucununun Farkında Olmamaları
- Yüksek Oranda Kar Düşük Risk
- Dünya Pazarında Oluşan Seks İşçisi Talebi

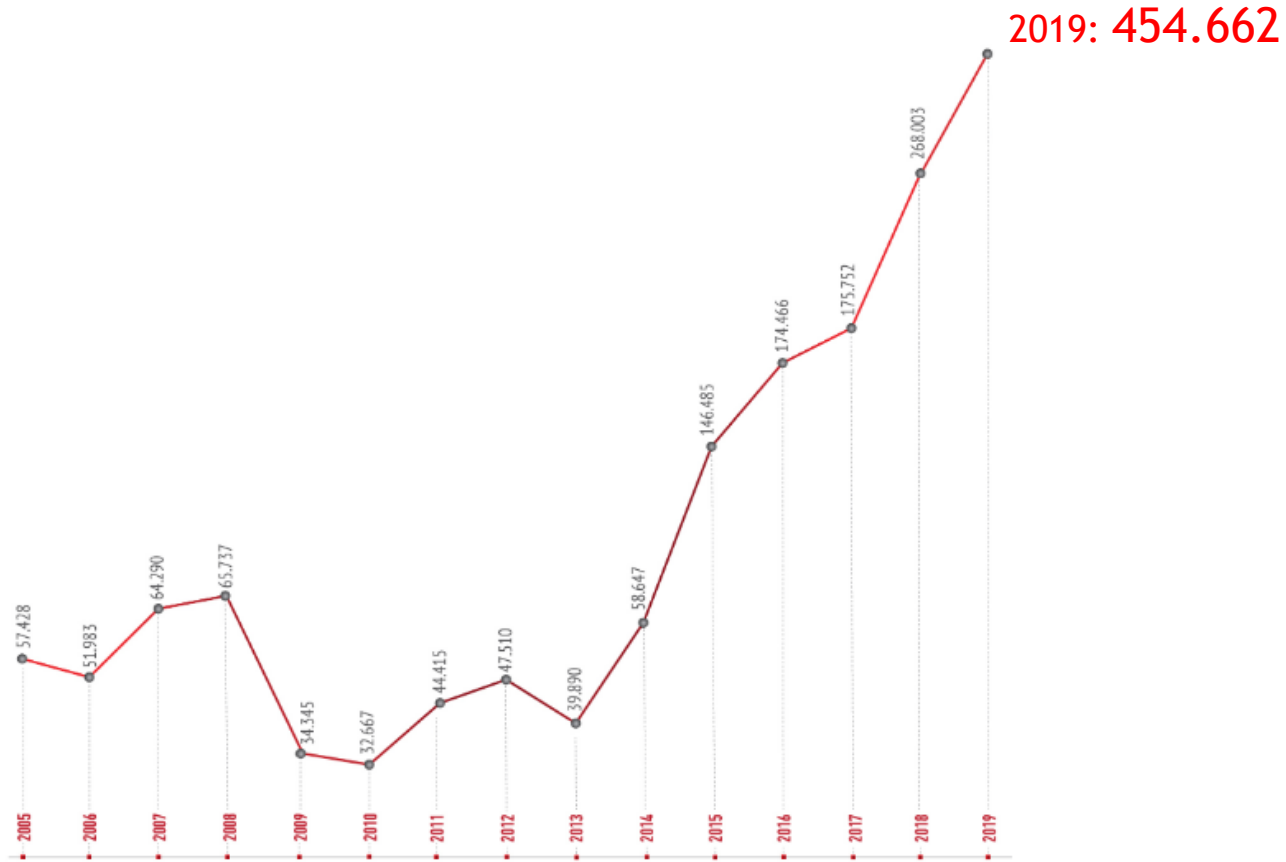

İnsan Kaçakçılığı (human smuggling)

- Artan yoksulluk, devlet görevlileri arasındaki yozlaşma, cinsel ayrımcılık, kadına yönelik şiddet, sıkı göç politikaları, kurbanların olayın sonucunun farkında olmaması, yeraltı dünyası için yüksek karlılık, dünyada oluşan talep insan ticaretini arttırıcı etkide bulunmaktadır.
- **İnsan kaçakçılığı**; insanların daha iyi şartlarda yaşama, iş bulma veya yaşadıkları ülkedeki siyasi, ekonomik ve sosyal istikrarsızlıklar gibi nedenlerden dolayı göç etme istek ve zorunluluklarını kullanan aracı kişilerin bu insanları buldukları ülkeden yasa dışı yollarla başka ülkelere kazanç elde etmek amacıyla götürmelerini ifade eder.
- İnsan kaçakçılığının parasal boyutunun yıllık 32 milyar doları bulduğu tahmin ediliyor.

- Türkiye’de düzensiz göçmen sayıları gittikçe artıyor.

Kaynak: <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler>

- Yaşam tarzı göçü, yaşlı ve emekli nüfus arasında yaygın bir hareketlilik tipidir. O nedenle literatürde önceleri **emekli göçü** (*international retirement migration*) ve yaşlı göçü (*international elderly migration*) olarak yer bulmuş, ancak sonraları bu ve benzeri kavramlar yaşam tarzı göçü (*lifestyle migration*) çatısı altında toplanmıştır.
- Yaşam tarzı göçü, **turizmle bağlantılı, çoğunlukla orta yaş ve üzerinde, refah düzeyi yüksek nüfus kitlelerinin, daha ılıman ve yaşanabilir bir iklim arayışı ile; ekonomik bir beklenti olmaksızın gerçekleştirdikleri göç hareketlerini anlatır.**
- Yaşam tarzı göçmenleri, **yaşam giderlerinin ve/veya emlak fiyatlarının daha ucuz olduğu ülkelere; genel olarak, “yaşam kalitesi” olarak tanımlanan bir şeyin çeşitli nedenlerle belirleyici rol oynadığı yerlere doğru geçici ya da kalıcı olarak toplu halde hareket eden, refah düzeyleri göreceli olarak yüksek bireylerdir** (Südaş, 2012).

- Uluslararası emekli göçünün (UEG) kökeni, 19. yüzyıl ile 20.yüzyıl başına kadar gider: *İtalyan ve Fransız Rivierası*
- UEG, 1960'larda önemli hale gelmiştir.
- UEG'nin gelişimindeki dört temel neden vardır:

1. İnsan ömrünün uzaması

2. Çalışma sonrası sürenin uzaması

- *Üçüncü Çağ» veya «Emeklilik Çağı»*

3. Refah birikimleri ve yaşam boyu kazançlarda artış

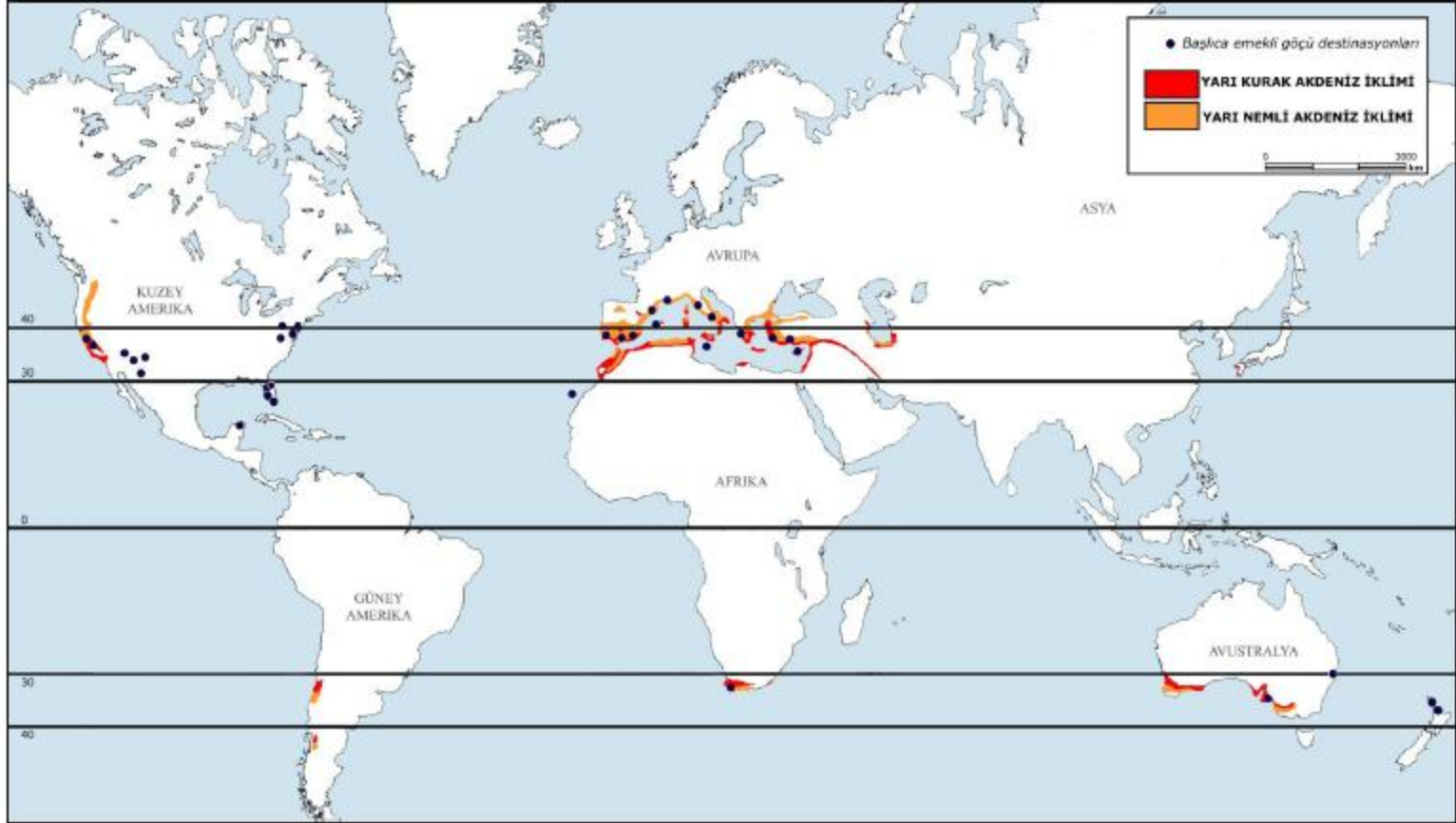
- Uluslararası göç de dahil emeklilik planları için yeterli kaynak yaratılması

4. Yaşam boyu hareketlilik paternlerindeki değişim

- *Yurtdışında gidilecek yer bilgisinin ve yaşam deneyimlerinin artışı*
- 1945'ten beri uluslararası emek göçünün varlığı
- 1950'lerden beri uluslararası turizm hareketlerinin hızla artışı
- Diğer ülkeler hakkında bilgi ve deneyim artışı

Dünyadaki Başlıca Emekli Göçü Destinasyonları

Yaşam tarzı (emekli) göçünün iklim kuşakları ile ilgisi vardır.

Dünya'da belli başlı emeklilik bölgeleri: Dağılıştta, enleme ve Akdeniz iklim kuşağına bağlılık açıkça gözlenmektedir.

Kaynak: Südaş, 2012: 57

- Turizm bölgelerine yönelik yaşlı göçlerinde bir “**hazırlayıcı faktör**” olarak nitelenebilecek **kitle turizminin ortaya çıkışı ve gelişmesi**, Türkiye’ye göç hareketine temel oluşturan başlıca faktörlerden biri olmuştur.
- Yaşlı Avrupalıların Türkiye kıyılarına yönelmelerinde, uluslararası turizm hareketleri önemli bir rol oynamıştır.
- Türkiye’de kitle turizmi, 1990’lardan itibaren kendini göstermiştir.
- Türkiye’ye giriş yapan yabancı ziyaretçi sayısı:
- 1990 yılında 5 milyon, 2000’de 10 milyon (DİE turizm istatistikleri), 2005’te 20.3 milyon 2010’da 26.6 milyon, 2015’te 34.6 milyon (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü göç istatistikleri) olmuştur. 2016 yılında 10 milyon kadar düşüşle 24.7 milyon kişiye gerileyen ülkeye yurtdışından girişler, **2017’de yeniden yükselişe geçerek 32 milyona, 2018’de 39.5 milyona** ulaşmıştır.

- Kitlesel ölçekte gelen turistler, tatil deneyimleri tekrar ettikçe ve ülkeyi daha yakından tanıdıkça, Türkiye'yi de ileriki yaşamlarında göç edebilecekleri bir ülke olarak görmeye başlamış ve bugün büyük miktarlarda tatil yörelerine yerleşmiştir.
- Avrupalı yaşam tarzı göçmenlerinin, Türkiye'nin kıyı turizmi bakımından gelişmiş yerlerinde yerleşiyor olması, uluslararası turizm hareketleri ve emekli göçleri arasındaki açık ilişkiye işaret ederken, göçmenlerin yerleştikleri yıllar da 1990'dan önceye pek gitmemektedir.

Türkiye’de Emekli Göçü İçin Başlıca Hedef Bölgeler

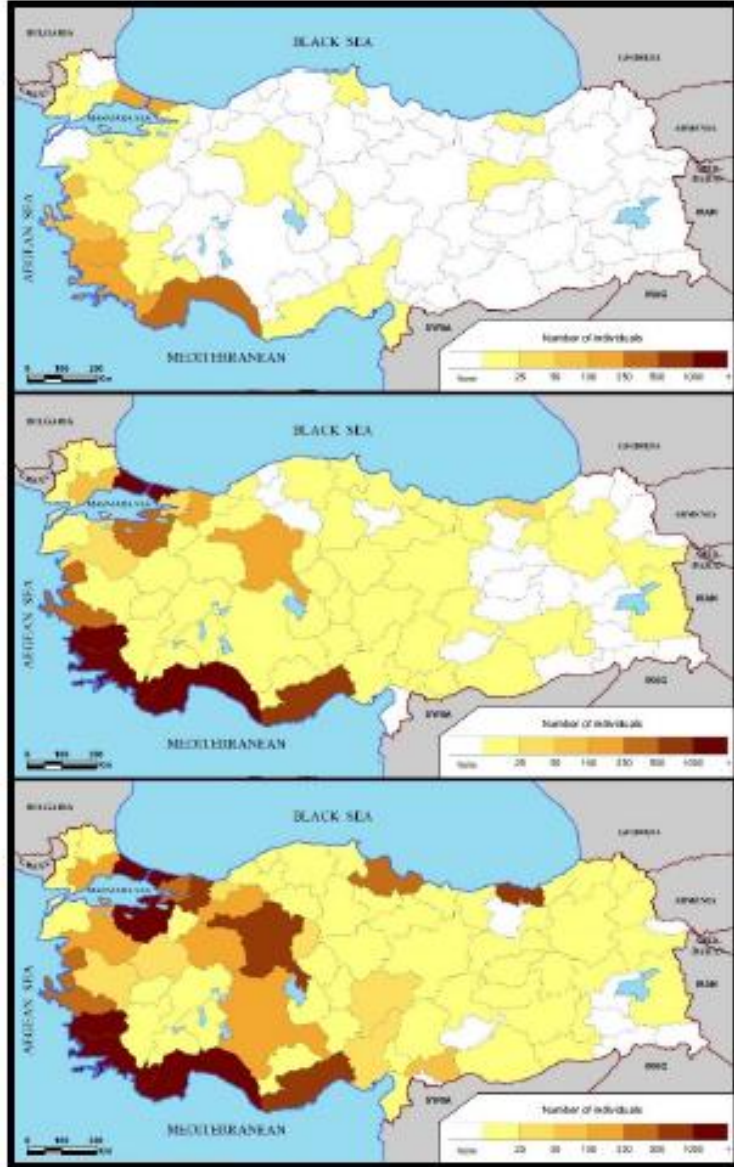

Türkiye’de emekli göçleri için başlıca hedef bölgeler, aynı zamanda kıyı turizmi açısından gelişmiş ve Akdeniz iklimine sahip kıyı yerleşmeleridir.

Kaynak: Südaş, 2012

- İkinci olarak politik bir faktör olarak, **Avrupa Birliği'ne uyum süreci içinde, Türkiye'de yapılan yasal değişikliklerin** önemi de göz ardı edilemez. Bu çerçevede, 2003 yılında yabancıların Türkiye'de mülk edinimini kolaylaştıran düzenleme sonrasında, yabancıların Türkiye'ye ilgisinin arttığını belirtmek gerekir.
- Tatil yörelerine yönelen göç hareketlerini araştırırken **taşınmaz ediniminin** önemli bir gösterge olarak kabul edildiği (King vd., 2000) ve Türkiye'de yabancılarca mülk ediniminin, emekli göçleri için belli başlı kaynak ülkeler olan İskandinav ülkeleri, İngiltere ve Hollanda açısından artış gösterdiği de biliniyor (Mutluer ve Südaş 2005).
- Batılı göçmenler Türkiye'ye göç etmek suretiyle, tam anlamıyla “Batılı” sayılmayacak bir ülkede, **Batılı değerlerini terk etmek zorunda kalmadan yeni bir yaşam tarzı sürdürebilme** olanağına sahip olabilmektedir.

Türkiye’de Yabancıların Taşınmaz Edinimi

2002

2013

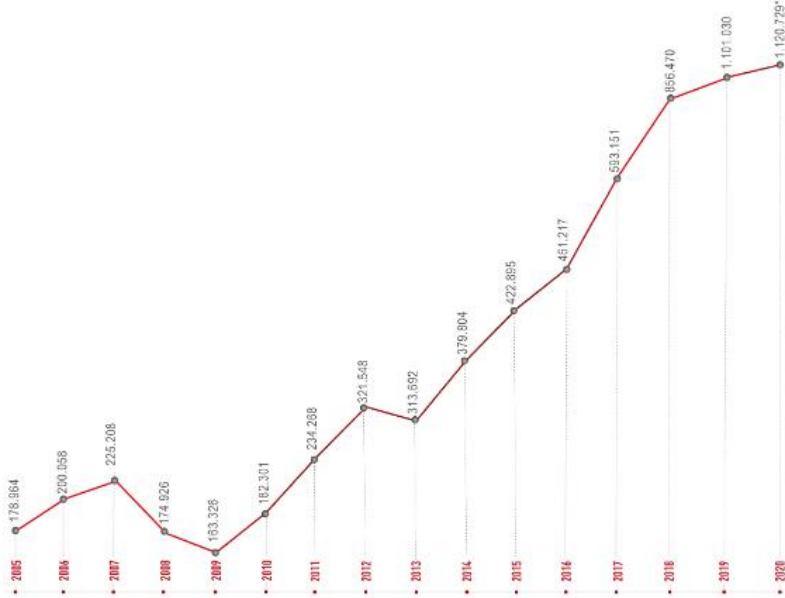
2016

Kaynak: Südaş ve Yakar, 2020: 219

Türkiye’de Oturma İzinli Yabancılar ve Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler

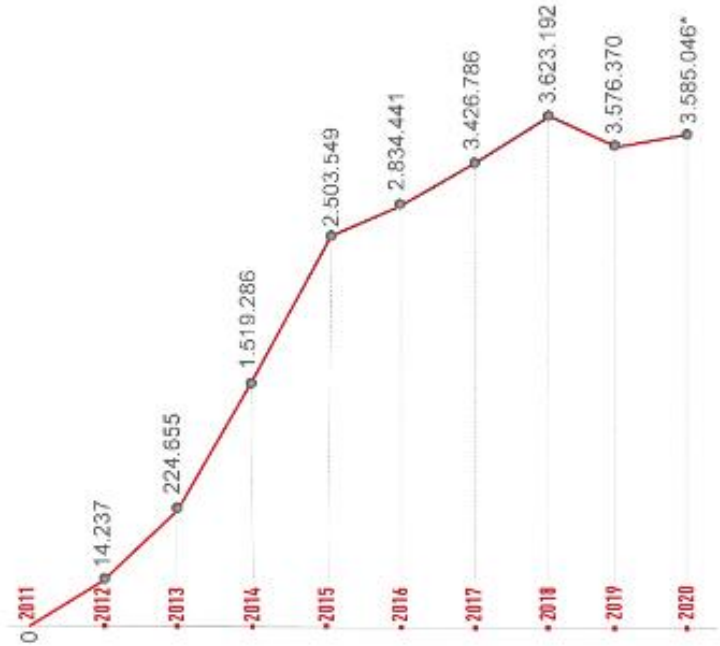
Oturma İzinli Yabancılar,
09.04.2020

1.120.729

Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler,
09.04.2020

3.585.046

Kaynak: <https://www.goc.gov.tr/ikamet-izinleri>

Kaynak: <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>

	Statüsü	2016	2017	2018	2019
1	Geçici Koruma	2.834.441	3.426.786	3.578.246	3.576.370
2	Uluslararası Koruma	66.167	112.415	114.537	56.417
3	Oturma İzinli Göçmen	461.217	593.151	856.470	1.101.030
4	Düzensiz Göçmen	174.466	175.752	268.003	454.662
5	Toplam	3.536.291	4.308.104	4.316.424	5.188.479

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü İstatistikleri

	İller	Oturma İzinli Yabancı Sayısı	%
1	İstanbul	571.435	51,0
2	Ankara	114.533	10,2
3	Antalya	94.726	8,5
4	Bursa	45.771	4,1
5	Mersin	26.883	2,4
6	İzmir	24.212	2,2
7	Yalova	20.735	1,8
8	Muğla	17.497	1,5
9	Samsun	16.611	1,4
10	Gaziantep	14.431	1,3
	10 İlin Toplamı	946.834	84,5
	Diğer iller	173.895	15,5
	Toplam	1.120.729	100.0

Türkiye’de Yurtdışı Doğumlu Nüfusun Dağılımı

Yakar, 2013: 515

Türkiye’de Yabancı Uyruklu Nüfusun Dağılımı, 2008 ve 2018

2008

2018

Yakar ve Südaş, 2019: 152

- Abadan-Unat, N. (2006). *Bitmeyen Göç, Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa*. 2.Baskı, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Akalın, A. (2010). “Yukarıdakiler-Aşağıdakiler” İstanbul’daki güvenli sitelerde göçmen ev hizmetlisi istihdamı. B. Pusch ve T. Wilkoszewski (Ed.), *Türkiye’ye Uluslararası Göç: Toplumsal Koşullar-Bireysel Yaşamlar* içinde (s. 111-134), İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Balkır, Canan; Z.T.Karaman; B.Kırkulak (2008). *Yabancı emekli göçünün sosyal ve ekonomik etkileri: Antalya ve çevresi üzerine ampirik bir çalışma*. İzmir: TÜBİTAK SBB Proje No:105K156.
- Castles, S. (2008). Understanding Global Migration: A Social Transformation Perspective. Seminar for UNDP Human Development Report 2009 staff seminar, New York.
- Castles, S. (2010). Understanding Global Migration: A Social Transformation Perspective *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 36(10), 1565-1586.
- Castles, S. ve Miller, M.J. (2008). *Göçler Çağı, Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri.*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Castles, S., de Haas, H., Miller, M.J. (2014). *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World*. Fifth edition. Basingstoke, Hampshire, UK: Palgrave Macmillan.
- Coleman, D. (2006). Immigration and Ethnic Change in Low-Fertility Countries: A Third Demographic Transition. *Population and Development Review* , 32(3), 401-446.
- Coleman, D. A. ve Scherbov S. (2005). Immigration and ethnic change in low-fertility societies- towards a new demographic transition?. Paper presented at the annual meeting of Population Association of America, Philadelphia.
- Danış, A. D. (2004). Yeni Göç Hareketleri ve Türkiye. *Birikim*, 184-185, 216-224.
- Dedeoğlu, S. (2011).Türkiye’de göçmenlerin sosyal dışlanması: İstanbul hazır-giyim sanayinde çalışan Azerbaycanlı göçmen kadınlar örneği. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 66(1), 27-48.
- Ekiz-Gökmen, Ç. (2011). Türk turizminin yabancı gelinleri: Marmaris Yöresinde turizm sektöründe çalışan göçmen kadınlar. *Çalışma ve Toplum*, 2011/1, 201-232.
- Erder, S. (2010). “Düzensiz” göç, göçmen korkusu ve çelişen tepkiler. B. Pusch ve T. Wilkoszewski (Ed.), *Türkiye’ye Uluslararası Göç: Toplumsal Koşullar-Bireysel Yaşamlar* içinde (s. 41-55), İstanbul: Kitap Yayınevi.

- Gülçür, L. ve İlkaracan, P. (2002). The “Natasha” experience: Migrant sex workers from the former Soviet Union and Eastern Europe in Turkey. *Women’s Studies International Forum*, 25 (4), 411-421.
- İçduygu, A. (2004). *Türkiye’de Kaçak Göç*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayını.
- Kalfa, A. (2008). *Eski Doğu Bloku Ülkeleri Kaynaklı İnsan Ticareti ve Fuhuş Sektöründe Çalışan Kadınlar*. Ankara Üniversitesi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- O’Reilly, K. (2000). *The British on the Costa del Sol: Trans-national Identities and Local Communities*. Londra: Routledge.
- Özgür, E.M. (2010). Uluslar arası göçün gelişmiş toplumlarda yarattığı etnik değişim: Yeni bir demografik geçiş mi? Ankara Üniversitesi, Coğrafya Bölümü Seminerleri, Ankara, 4 Mayıs 2011
- Südaş, İ. (2012). *Avrupa ülkelerinden Türkiye’nin batı kıyılarına yönelik göçler: Marmaris, Kuşadası ve Ayvalık ilçelerinde karşılaştırmalı bir araştırma*. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi.
- Südaş, İ., Yakar, M. (2020). The Changing Geography of Foreign Real Estate Acquisition in Turkey. In R. Gulmez and S. Tuysuz (Eds.), *The New Turkey : Politics, Society and Economy*, (pp.195-249). New York: Nova Science Publishers.
- United Nations Department of Economic and Social Affairs, Population Division (2017a). International migrant stock: The 2017 revision. <http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/data/estimates2/estimates17.shtml>
- United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division (2017b). International Migration Report 2017: Highlights (ST/ESA/SER.A/404).
- United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division (2009). International Migration, 2009 Wallchart (United Nations publication, Sales No. E.09.XIII.8).
- UNHCR (2011). <http://www.unhcr.org/4ce5317d9.html>
- Vural, D.G. (2007). *Uluslararası Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- World Bank (2017). Migration and Remittances Data. <http://www.worldbank.org/en/topic/migrationremittancesdiasporaissues/brief/migration-remittances-data>
- Yakar, M. (2013). Türkiye’de yurtdışı doğumlu nüfusun gelişimi ve dağılışı. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 10(1), 494-523.
- Yakar, M., Südaş, İ. (2019). Türkiye’de Yabancı Nüfusun Yeni Coğrafyaları . *Ege Coğrafya Dergisi* 28 (2), 129-164.